

מרכז אלרום לחקר מדיניות
ואסטרטגיית אוויר וחלל
אוניברסיטת תל אביב

תפיסותיה האסטרטגיות והמבצעיות של סין

נקודת מבט ישראלית

שרה פיינברג

מחקר (0124) : ינואר 2024

תפיסותיה האסטרטגיות והמבצעיות של סין

נקודת מבט ישראלית

שרה פיינברג

מחקר (0124): ינואר 2024

מרכז אלרום לחקר מדיניות
ואסטרטגיית אוויר וחלל
אוניברסיטת תל אביב

מרכז אלרום לחקר מדיניות ואסטרטגיית אוויר וחלל

ראש המרכז: פרופ' אביתר מתניה

אוניברסיטת תל אביב הקימה את מרכז אלרום לחקר מדיניות ואסטרטגיית אוויר וחלל בשיתוף עם חיל האוויר על מנת לרתום את תחומי המחקר האקדמיים לפיתוח ולקידום תשתית מחקרית אינטרדיסציפלינרית בתחומי אוויר וחלל.

המרכז מקדם מחקר תיאורטי ויישומי עם חוקרים מהדיסציפלינות האקדמיות השונות, כמו גם עם חוקרים ממערכת הביטחון בכלל ומחיל האוויר בפרט. מטרתו העיקריות של המרכז הן להוות מוקד למידה ומחקר לחוקרים ולסטודנטים מהפקולטות השונות העוסקים בתחומי אוויר וחלל, למסד בישראל עיסוק אקדמי בר-קיימא בנושאי מדיניות ואסטרטגיית אוויר וחלל ולפתח עתודה של חוקרים ואנשי אקדמיה בכירים, שמחקרם עוסק בהיבטים שונים של נושאים אלה.

China's Strategic and Operational Concepts: An Israeli Perspective

Research (0124): January 2024
Sarah Fainberg

תפיסותיה האסטרטגיות והמבצעיות של סין: נקודת מבט ישראלית

מחקר (0124): ינואר 2024
שרה פיינברג

פיינברג, ש. "תפיסותיה האסטרטגיות והמבצעיות של סין: נקודת מבט ישראלית", מחקר 0124, מרכז אלרום לחקר מדיניות ואסטרטגיית אוויר וחלל, אוניברסיטת תל אביב, ינואר 2024.

Fainberg, S. "China's Strategic and Operational Concepts: An Israeli Perspective", Research 0124, Elrom Center for Air and Space Studies, Tel Aviv University, January 2024 [in Hebrew].

מרכז אלרום לחקר מדיניות
ואסטרטגיית אוויר וחלל
אוניברסיטת תל אביב

מרכז אלרום לחקר מדיניות ואסטרטגיית אוויר וחלל

חיים לבנון 30, תל אביב 6997801
airspace@tauex.tau.ac.il

© ינואר 2024

כל הזכויות שמורות לאוניברסיטת תל אביב.
אין להעתיק, לשכפל, להקליט, לתרגם, לאחסן כמאגר
מידע או להפיץ מסמך זה או קטעים ממנו בשום צורה
ובשום אמצעי, אלקטרוני, אופטי או מכני (לרבות צילום
והקלטה), ללא אישור בכתב מהמוציא לאור.
העמדות המופיעות במסמך הן של המחברים בלבד ואינן
משקפות את עמדות המרכז.

ראש המרכז: פרופ' אביתר מתניה
עורכים מקצועיים: אל"מ ("מיל") ד"ר אסף היר
וד"ר תומר פדלון
עורכת: אסנת זילברמן
עיצוב גרפי: מיכל סמוקובץ, המשרד לעיצוב גרפי

מסת"ב: 978-965-93098-2-5 ISBN:

בשני העשורים האחרונים עוסקת סין בהתעצמות גלובלית ומרחיבה את נוכחותה הצבאית מעבר לגבולותיה, בפרט באוקיינוס השקט, באוקיינוס ההודי, באזור הארקטי וברחבי אפריקה, ובמידה מועטה יותר במזרח התיכון. בהקשר זה בונה סין יכולות צבאיות מתקדמות המיועדות לאפשר לה הקרנת כוח, הן בזירתה האזורית והן בזירה הגלובלית: צי ימי בעל יכולות ארוכות טווח, מטוסים ארוכי טווח, יכולות חלל וסייבר ויכולות לוחמת מידע מתוחכמות.

בספרות האקדמית המערבית קיימות שתי גישות מובילות ומנוגדות זו לזו לניתוח האסטרטגיה שמאחורי התעצמותה הצבאית של סין: מחד גישה מתונה, לפיה סין בעיקר מעוניינת לשמור על האינטרסים הכלכליים והמסחריים שלה ברחבי העולם ושואפת לקדםם בדרכי שלום, ומאיך גישה חשדנית, הסבורה כי בייג'ין חותרת להשיג דומיננטיות צבאית במטרה לערער את הגמוניית ארה"ב. בין אם סין דוגלת באסטרטגיה מתונה ושוחרת שלום ובין אם היא דוגלת באסטרטגיה תוקפנית, ברמה האופרטיבית הפעלתנות הצבאית שלה מתאפיינת עד כה באסרטיביות תוך זהירות רבה מפני הסלמה, בפרט בים סין הדרומי ובגבול עם הודו.

התפיסות האסטרטגיות והמבצעיות של סין וגישתה לשימוש בכוח שונות מן המקובל במערב. מאז עידן מאו, גישתה האסטרטגית המובילה של סין, **ההגנה האקטיבית**, משלבת באופן הדוק בין מרכיבים הגנתיים, מרכיבים תוקפניים ומרכיבים הרתעתיים. רעיון ההגנה האקטיבית משקף את **העמימות האסטרטגית** של סין, אשר ברמה ההצהרתית מבליטה את כוונותיה ההגנתיות אך ברמה האופרטיבית מאמצת עמדה התקפית הנשענת על תהליך בניין כוח מואץ ומקיף.

בתוך כך גיבשה סין תפיסת לחימה מקיפה המכונה "שלוש הלוחמות" (לוחמת מידע, לוחמה פסיכולוגית ולוחמה משפטית), הכוללת מהלכים אשר "עוטפים" את המהלכים הצבאיים במאמץ מקדים, מלווה ואוחר. במסגרת תפיסה זו סין פועלת לפי היגיון מבצעי של לוחמה בלתי סדירה, אשר מכירה בנחיתותה הצבאית לעומת ארה"ב ומבקשת לנצל את נקודות התורפה של היריב באמצעות השגת עליונות בתחומים שונים. הלוחמה הבלתי סדירה שמה דגש מרכזי על השגת עליונות בתחום המידע (בינה מלאכותית, סייבר, מחשוב קוונטי, תקשוב, לוחמה אלקטרונית, חלל, ים ואוויר), הנחשב למרכיב מכריע בשדה הקרב המודרני.

תפיסת "שלוש הלוחמות" מתכתבת עם המדיניות הסינית לטשטוש בין תחומים צבאיים ואזרחיים: בין עת מלחמה לעת שגרה, בין המישור הצבאי למישור האזרחי בבניין הכוח (MCF – Military-Civil Fusion), ובין שימוש בכוח צבאי מובהק לשימוש בכוח צבאי בלתי סדור המוסווה כגורם אזרחי ומיועד להרתיע את האויב או להשפיע עליו.

לטובת מימוש גישות הלחימה הללו פיתחה סין מספר תפיסות מבצעיות מובילות. הבולטות ביניהן הן **לוחמה מבוססת מחשוב מתקדם** (Intelligentized Warfare), התרגום המקובל

לאנגלית של המונח המקורי במנדרינית, 智能化战争), אשר חותרת לנטרל את האויב ואף לפרקו כמערכת באמצעות השגת עליונות בתחומי המידע והטכנולוגיה, **ותפיסת A2/AD** (Anti-Access/Area Denial) סינית, שתכליתה להקשות על יכולתה של ארה"ב להתערב צבאית באזורים הסמוכים לסין.

המעורבות הסינית במזרח התיכון ובצפון אפריקה ממוקדת כעת בכלכלה, בדיפלומטיה ובהשפעה רכה. עם זאת, התפתחותן של גישות אסטרטגיות ותפיסות מבצעיות להקרנת עוצמה גלובלית לצד בניית יכולות המיועדות לכך עלולות להניע את סין להרחיב את נוכחותה הצבאית באזור ואת אספקת האמל"ח אליו – שני היבטים אשר עלולים להשפיע ישירות או בעקיפין על מרחב הפעולה של חיל האוויר הישראלי.

ד"ר שרה פיינברג – חוקרת בכירה וראש תוכנית מחקר מעצמות במרכז אזור לחקר מדיניות ואסטרטגיית אוויר וחלל באוניברסיטת תל אביב. מרצה בתוכנית ללימודי ביטחון באוניברסיטת תל אביב ובאוניברסיטת ג'ורג'טאון בארה"ב. שימשה כיועצת למדיניות ולנושאים אסטרטגיים במשרד הביטחון, וחוקרת במכון למחקרי ביטחון לאומי (INSS). משמשת כחברת הבורד של ארגון אלנט (ELNET), במסגרתו היא פועלת לקידום היחסים בין ישראל ומדינות אירופה.

תוכן העניינים

6	מבוא
8	התרבות האסטרטגית של סין ואסרטיביות סינית גלובלית
9	המעצבים האסטרטגיים של סין
11	אסרטיביות חדשה
15	ליבת הגישות האסטרטגיות של סין
15	הגנה אקטיבית
16	לוחמה בלתי סדירה
19	תפיסותיה המבצעיות המובילות של סין
19	לוחמה מבוססת מחשוב מתקדם
22	Anti-Access/Area Denial (A2/AD)
27	השימוש הסיני בכוח, הלכה למעשה: אסרטיביות מרוסנת
28	פריסה ראשונה מעבר לים: הקמת בסיס צבאי של סין בג'בוטי
29	עימות צבאי מבוקר וקצר: התקרית של סין והודו בשנת 2020
30	מוכנות גוברת של סין לשימוש בכוח: יירוט סיני של מטוס סויר אמריקני בדצמבר 2022
31	סיכום
32	ביבליוגרפיה

מבוא

מחקר זה נועד לספק תשתית ידע על התרבות האסטרטגית של סין ועל תפיסותיה המבצעיות, המשפיעות על אופן הפעלת הכוח הסיני בתווך האווירי. המחקר הוא חלק מסדרת מחקרים של מרכז אלרום לחקר מדיניות ואסטרטגיית אוויר וחלל, הכוללת שני מחקרים נוספים – על המעורבות הסינית במזרח התיכון ועל האמל"ח האווירי הסיני, שמטרתה לנתח את ההשפעה הפוטנציאלית של מעורבות סינית על מרחב הפעולה האווירי במזרח התיכון.¹

הבנת הגישות האסטרטגיות נועדה לזהות בצורה טובה יותר את היכולות הצבאיות שבייג'ין פיתחה ועלולה להעביר למדינות המזרח התיכון וצפון אפריקה. בחינת התפיסות המבצעיות, הקרנת הכוח הצבאי הסיני והפעלתו באזור האינדו-פסיפי ובזירה הגלובלית עשויה לסייע להעריך התנהגות עתידית אפשרית של סין במזרח התיכון. סין מעורבת מזה עשרות שנים בחיכוכים נמוכי עצימות בלבד, ועל כן ניתן לנסות ללמוד מן הניסיון המצטבר שלה בהקשרים דומים לגבי התנהלות פוטנציאלית במזרח התיכון.

הפרק הראשון יניח תשתית מושגית בדבר התרבות האסטרטגית של סין, תוך ניתוח הדואליות של תרבות זו בין תכלית שוחרת שלום המופגנת ברמה ההצהרתית, לבין אסרטיביות בפועל, אשר הולכת וגוברת בזירה האינדו-פסיפית ובזירה הגלובלית.

הפרק השני יפרט את הגישות האסטרטגיות של צבא סין, המעצבות את כיווני בניין הכוח ואת הגישה הסינית לשימוש בכוח הן בזירה האזורית והן בזירה הגלובלית. הפרק יתמקד בשתי גישות אסטרטגיות מובילות של החשיבה הצבאית הסינית העכשווית: הגנה אקטיבית ולוחמה בלתי סדירה.

הפרק השלישי ינתח שתי תפיסות מבצעיות דומיננטיות של צבא סין: לוחמה מבוססת מחשוב מתקדם (Intelligentized Warfare), התרגום המקובל לאנגלית של המונח המקורי במנדרינית, (智能化战争), אשר נועדה לפרק את האויב כמערכת ולשבש את תפקודו באמצעות השגת עליונות בתחום המידע, ותפיסת A2/AD (Anti-Access/Area Denial) סינית, שתכליתה להקשות על יכולתה של ארה"ב להתערב צבאית באזורים הסמוכים לסין.

על סמך מקרי בוחן עכשוויים, הפרק הרביעי יציג את גישתה של סין לשימוש בכוח תוך נקיטת זהירות מפני הסלמה בארבעת העשורים האחרונים. ראוי לציין כי על אף המאמץ הסיני

1 שני המחקרים האחרים בסדרה עוסקים בהשפעתה האפשרית של סין על הסביבה האופרטיבית של חיל האוויר הישראלי. הראשון מנתח את אסטרטגיית סין הגלובלית ואת השלכותיה האפשריות על הסביבה האופרטיבית של חיל האוויר. השני עוסק בהתפתחות האמל"ח הסיני הרלוונטי לשדה הקרב של חיל האוויר, ובהשלכותיו על בניין הכוח של חיל האוויר ועל הפעלתו בתרחישים של הגעת אמל"ח זה למזרח התיכון. ראה: חיים שורץ, אסף הלר, שרה פיינברג ותומר פדלון, "אמל"ח אווירי בסין והשלכותיו האפשריות לחיל האוויר הישראלי", מחקר (0323): יוני 2023. <https://social-sciences.tau.ac.il/> https://socsci.tau.ac.il/files/media_server/social/poli-heb/elrom/elrom0723.pdf

להימנע מקרבות צבאיים של ממש, אחת הדרכים של בייג'ין לנסות לקבל את מבוקשה היא להסלים את הסכסוך ראשונה ובכך לאיים על הצד השני. ככלל, יש להדגיש כי החרפת התחרות הבין-מעצמתית בזירה הגלובלית עלולה לפגוע ביכולת להקיש מניסיון העבר על דפוסי הפעולה של סין בעתיד.

בשל נגישות מוגבלת למקורות סיניים המחקר נשען בעיקרו על מקורות אמריקניים, ונכתב מתוך מאמץ מודע לאזן זאת. ראשית, כתיבתו התבססה על הספרות האקדמית הענפה בנושא ועל תרגום אמריקני של פרסומים סיניים רשמיים. שנית, המחקר נשען על ראיונות שביצעה המחברת עם מומחי סין מובילים בווישינגטון D.C בקיץ 2022. שלישית, נושאי המחקר נדונו ברצף של סמינרים שנערכו במהלך שנת 2022 בהשתתפות מרכז אלרום לחקר מדיניות ואסטרטגיית אוויר וחלל באוניברסיטת תל אביב ומרכז Usanas שבהודו. לבסוף, אבקש להודות לאל"מ (מיל") ד"ר אסף היר, מנהל המחקרים במרכז אלרום, על הליווי האינטלקטואלי בשלבים השונים של המחקר והכתיבה.

התרבות האסטרטגית של סין ואסרטיביות סינית גלובלית

בבואנו לבחון את התרבות האסטרטגית של סין ואת תפיסותיה המבצעיות, נדרש להבחין בין כוונותיה המוצהרות של בייג'ין לבין בניין הכוח הסיני ופריסתו בפועל. קיים פער בין הצהרות מעורפלות של סין המאותות על כוונה הגנתית, לבין יכולתיה הצבאיות המשתפרות והצהרות אסרטיביות מצדה, אשר עשויות לאותת על כוונה התקפית. ניתן לשער כי הפער האינהרנטי בין הצהרות לבין מעשים עשוי להיות עמוק יותר במקרה של סין, בשל התרבות הפוליטית הפנימית שלה וניסיונותיה להוליך שולל כוחות זרים. נוכח אתגר מתודולוגי זה, נקדיש תשומת לב שווה הן לצעדים שנוקטת סין בעקבות התפתחויות עכשוויות והן להצהרותיה הרשמיות. במקרה של התנגשות בין השניים, נעניק משקל רב יותר למעשיה בפועל.

בספרות האקדמית המערבית על התרבות האסטרטגית של סין שולטים אפוא שני נרטיבים עיקריים. בצדו האחד של הרצף מצויה גישה פציפיסטית והגנתית, עליה נשענת החשיבה האסטרטגית והצבאית של סין כמשקפת את ערכי הקונפוציאניזם. כך, ברוח כתביו של האסטרטג הסיני הקדום סון צו (Sun Tzu): "המטרה האסטרטגית המועדפת היא לנצח במלחמה ללא שימוש בכוח", כלומר ללא שימוש בפעולות צבאיות או אלימות². גישה זו אף מקודמת על ידי מכונת התעמולה של המפלגה הקומוניסטית בסין (CCP).

ההנהגה הסינית העכשווית מיזגה את הרעיונות האסטרטגיים הללו עם מספר עקרונות של תנועת המדינות הבלתי מזדהות (Non-Aligned Movement) שאותם אימצה בתקופת המלחמה הקרה³, תוך שימת דגש על ערכי מדיניות חוץ של שיתוף פעולה ושלום. תפיסה זו משתקפת במסמך היסוד של מדיניות החוץ הסינית, "חמשת העקרונות של דו-קיום בשלום", אשר נוסח לראשונה על ידי ראש ממשלת סין ג'ואו אנלאי בשנת 1953⁴. העקרונות שאומצו במסמך זה כוללים כבוד הדדי לריבונות ולשלמות טריטוריאלית, אי-תוקפנות הדדית, אי-התערבות בענייניהם הפנימיים של מדינות אחרות, שוויון ותועלת הדדית, ודו-קיום שלוו.

2 "Sun Tzu's Wisdom behind China's Diplomacy and Defence Policy," Embassy of the People's Republic of China in the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, February 11, 2012, accessed October 2, 2023, http://gb.china-embassy.gov.cn/eng/ambassador/dshd/2012/201202/t20120211_3384936.htm.

3 Xinyao Liu, Hongwei Fan, "Chinese Policies Towards the Non-Aligned Movement", The 60th Anniversary of the Non-Aligned Movement, (Faculty of Philology, university of Belgrade, 2021), 2021, pp. 147-148, accessed December 17, 2023, http://doi.fil.bg.ac.rs/pdf/eb_book/2021/iipe_60nam/iipe_60nam-2021-ch7.pdf.

4 Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China, "Carry Forward the Five Principles of Peaceful Coexistence to Build a Better World Through Win-Win Cooperation", June 28, 2014, accessed December 10, 2023, https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjdt_665385/zjyh_665391/201407/t20140701_678184.html.

בהסתמך על בסיס רעיוני זה, סין דחתה בתוקף האשמות על התנהלות וכוונות תוקפניות, וטענה בעקביות כי היא דוגלת באסטרטגיה צבאית הגנתית.

בצדו השני של הרצף, סין מואשמת באימוץ אסטרטגיה לוחמנית והתקפית. נרטיב חשדני זה מזהיר כי התעצמותה הכלכלית והצבאית הבלתי ניתנת לעצירה של סין תגרום בסופו של דבר לסכסוך אלים בלתי נמנע עם ארה"ב, במטרה להדיח את ארה"ב ממעמדה כהגמון עולמי ובכך לשנות את הסדר הבין-לאומי. תפיסה זו באה לידי ביטוי בעמדתה הרשמית של ארה"ב בשני העשורים האחרונים, המגדירה את סין כ"איום מערכתי" בתחומים כלכליים-צבאיים תוך התמקדות במרוץ הטכנולוגי העולמי⁵. קו מחשבה זה היה מקובל בעבר בעיקר בקרב המחנה הניצי בממסד הפוליטי והצבאי בארה"ב, אך מאז העשור השני של המאה ה-21 הפך לקונצנזוס רחב בווינגטון.

תפיסת סין כמדינה תוקפנית ונקמנית נשענת על הנרטיב ההיסטורי הסיני הרשמי: במשך מאות שנים החזיקה הקיסרות הסינית במעמד הגמוני, בטרם הושפלה ובסופו של דבר הושמדה על ידי מעצמות המערב, אשר ניצלו אותה ללא רחמים במשך מאה שנה עד שהמפלגה הקומוניסטית של סין (CCP) שחררה את המדינה ושיקמה אותה. לפי שאיפתה המוצהרת של ה-CCP, לאחר ששלב השיקום הושלם בתחילת העשור השני של המאה ה-21, סין פנתה לבניית כוח כלכלי-טכנולוגי-צבאי אשר אמור לאפשר לה להשיב את עוצמתה ההיסטורית, ואפילו את מעמדה ההגמוני, עד לאמצע המאה ה-21⁶.

הן הקריאה ההגנתית והן הקריאה ההתקפית של החזון האסטרטגי הסיני עשויות להטעות. אלה מספקות מבט סטטי ודטרמיניסטי על החשיבה האסטרטגית של סין, אשר מתעלם מן הממדים הפרגמטיים, אפילו האופורטוניסטיים, של מדיניות החוץ של סין, כמו גם מנטיית המשטר לזהירות ולמיעוט סיכונים.

המעצבים האסטרטגיים של סין

מסמך סיני רשמי משנת 2019, שכותרתו "מדיניות ההגנה הלאומית ההגנתית של סין בעידן החדש"⁷, מספק מבט על סביבתה האסטרטגית של המדינה ועל יעדיה. על פני השטח, אלה מנוהלים מתוך שאיפה עקבית לשימור הסטטוס-קוו בזירה המקומית, בזירה האזורית ובזירה הבין-לאומית.

5 Rush Doshi, *The Long Game: China's Grand Strategy to Displace American Order* (Bridging the Gap, 2023).

6 Ibid.

7 Xinhua, "China Issues White Paper on National Defense in New Era," The State Council Information Office of the People's Republic of China, July 24, 2019, accessed October 2, 2023, http://english.scio.gov.cn/whitepapers/2019-07/24/content_75026111.htm.

היעד האסטרטגי החשוב ביותר הוא שמירה על ריבונותה ועל שלמותה הטריטוריאלית של סין. השגתו כרוכה בבלימתן ובחיסולן של תנועות בדלניות בפרובינציות בעלות מיעוט אתני משמעותי (טייבט, שינג'יאנג, מונגוליה הפנימית), וכפי שבייג'ין רואה זאת, בסיפוחה מחדש של טייוואן אל הטריטוריה שלה⁸. המאבק בתנועות הבדלניות כולל אמצעים שונים: צבאיים, אך גם כלכליים (פיתוח אזורים אלה), דמוגרפיים וחינוכיים. שימור צמיחה ופיתוח כלכלי ברחבי סין משמש אמצעי עיקרי במאמץ בלימה זה.

הגורמים העיקריים המעצבים את תפיסת האיום ואת המטרות האסטרטגיות הגלובליות והאזוריות של סין הם הצורך האקוטי ביציבות פנימית כתנאי להשרדותו של המשטר, לצד פריסת צבא ארה"ב בעולם, מדיניות ארה"ב כלפי סין ופעולותיה מולה. מרכיב דומיננטי בתוך כך הוא מה שסין תופסת כמאמץ מקיף ונחוש של ארה"ב לחסום את צמיחתה בתחומי הצבא, הפוליטיקה, הכלכלה והטכנולוגיה ובתחומי עוצמה רכה שונים.

בזירה האזורית, סין מזהה איומים הולכים וגוברים הקשורים להגברת נוכחותה הצבאית של ארה"ב במזרח אסיה ובאוקיינוס השקט, ולהקמתן של בריתות צבאיות ומסגרות שיתוף פעולה שונות: ברית ארה"ב-יפן; הסכם הביטחון המשולש של ארה"ב, בריטניה ואוסטרליה (AUKUS) שנחתם בשנת 2021; ודיאלוג הביטחון המרובע QUAD שהוקם בשנת 2017 בין ארה"ב, בריטניה, הודו ויפן. בין הדאגות הביטחוניות הנוספות של סין נמנות הנוכחות האמריקנית הצבאית הנרחבת באזור האינדו-פסיפי, לרבות פריסת כוחות רבים, איסוף ימי ואווירי (כולל באזורים שסין טוענת לבעלות עליהם, כמו מצר טייוואן וים סין הדרומי) ותרגילים רחבי היקף עם בעלות בריתה האזוריות והגלובליות של ארה"ב.

בזירה הגלובלית, סין טוענת כי ארה"ב מאיימת על היציבות האסטרטגית הבין-לאומית באמצעות דיפלומטיה כופה⁹. אחת הדאגות המשמעותיות יותר עבור בייג'ין היא הדומיננטיות הצבאית הבלתי מעוררת של ארה"ב בים. סין תלויה בסחר חוץ לצורך פיתוח כלכלי, ומכאן לצורך הישרדותו של המשטר (לפי הבנק העולמי, סחר החוץ היווה 37.4 אחוזים מהתמ"ג של סין בשנת 2022)¹⁰. גישה חופשית לנתיבי ים ברחבי העולם היא אינטרס קיומי עבור סין, שכן למעלה מ-60 אחוזים מסחר החוץ שלה הוא ימי. הכוח הימי של ארה"ב מציב סיכון גבוה לאינטרס זה, ובייג'ין נוקטת מספר צעדים כדי לצמצם את יכולתה של ארה"ב לחסום את תנועת הסחורות אל שטחה וממנו. בנוסף לכך, סין מתמודדת עם איום ביטחוני סביב פגיעותם הפוטנציאלית של נכסיה הכלכליים בעולם. סין מפעילה ברחבי העולם כמות

8 Mamtimin Ala and Salih Hidayar, "Independence Is the Only Way Forward for East Turkestan," *Foreign Policy*, August 11, 2021, accessed October 2, 2023, <https://foreignpolicy.com/2021/08/11/independence-east-turkistan-china-uyghurs-xinjiang/>.

9 Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China, "America's Coercive Diplomacy" and its Harm", May 18, 2023, accessed December 15, 2023, https://www.mfa.gov.cn/eng/wjbxw/202305/t20230518_11079589.html.

10 World Bank, "China Economic Update, December 2022: Navigating Uncertainty – China's Economy in 2023", accessed December 10, 2023, <https://doi.org/10.1596/39522>.

הולכת וגוברת של מתקני תשתית, מתקנים תעשייתיים, מכרות ונכסים אחרים, ורואה צורך חיוני בהגנה עליהם מפני איומים גלובליים ואזוריים כגון טרור, מתקפות סייבר, פיראטיות, מגפות ואסונות טבע.

אסרטיביות חדשה

למרות הצהרותיה הפייסניות, סין אימצה אג'נדה יותר ויותר אסרטיבית (כלומר רוויזיוניסטית ותוקפנית מנקודת מבטה של ארה"ב) במרחב האינדו-פסיפי ובזירה הגלובלית.

באזור האינדו-פסיפי הצהירה סין על תביעות טריטוריאליות עבור למעלה מ-90 אחוזים מים סין הדרומי, בניגוד מוחלט לאמנת האו"ם לחוק הים (UNCLOS). כאשר סין טוענת לשימור "אחדות טריטוריאלי" ו"ריבונות לאומית" בין "טריטוריות שלא ניתנות להעברה לאחרים"¹¹, היא מעידה על שאיפותיה בים סין הדרומי המונעות על ידי מספר אינטרסים. ראשית, ים סין הדרומי משמש נתיב תחבורה מרכזי בין האוקיינוס השקט לבין האוקיינוס ההודי, בו עובר שליש מהסחר הימי העולמי של סין. כמו כן, ים סין הדרומי מהווה קו תעבורה קריטי לייבוא נפט מהמפרץ הפרסי לסין דרך מצר מלאקה (תרשים 1)¹².

תרשים 1: מצר מלאקה - נתיב תחבורה חיוני לסחר של סין

מקור: Shutterstock

11 Ministry of National Defense, People's Republic of China, "China's Defensive National Defense Policy in the New Era", accessed December 17, 2023. <http://eng.mod.gov.cn/xb/DefensePolicy/index.html>.

12 Riyaz Ul Khaliq, "3 Reasons China Tries to Control South China Sea," AA, February 25, 2021, accessed October 2, 2023, <https://www.aa.com.tr/en/asia-pacific/3-reasons-china-tries-to-control-south-china-sea/2157110>.

שנית, בייג'ין מעוניינת להגביל את יכולות ההרתעה של ארה"ב ובעלות בריתה בים סין הדרומי ובים סין המזרחי, ולהקים אזור חיץ למקרה של מתקפה אמריקנית על סין. בהקשר זה סין מבקשת לבצע מודרניזציה בצי הצוללות אשר נושאות טילים בליסטיים גרעיניים (SSBN), המבצעות סיורים אסטרטגיים בים סין הדרומי ולעבר מערב האוקיינוס השקט לצורך הרתעה מול ארה"ב¹³. שלישית, בהתאם לשאיפה הסינית לשלוט כמעט על כל ים סין הדרומי, בייג'ין חותרת – לפחות ברמה ההצהרתית – "לפתור את שאלת טיוואן" ולהביא ל"התחדשות לאומית" על ידי השגת "איחוד מחדש בדרכי שלום" של "מדינה אחת, שתי מערכות"¹⁴.

אבן היסוד האופרטיבית של מדיניות אסרטיבית זו היא צבא השחרור העממי של סין (PLA), ובפרט צי ה-PLA (PLAN). מאז תחילת שנות ה-80, ובייחוד מאז סוף שנות ה-90, השקיע צבא סין מאמצים עצומים במטרה לפתח יכולת להילחם מלחמות קצרות בעצימות גבוהה נגד כוחות ארה"ב. זאת באמצעות רכש ופריסה נרחבת של מערכות נשק מתקדמות ושל מערכי פיקוד ובקרה (C4ISR), התאמת הדוקטרינה הצבאית, שיפור היכולות הלוגיסטיות, בניית יכולת שילוביות, שיפור הכשירות ועוד¹⁵. ברמה הגלובלית, לאחר שסין העמיקה את נוכחותה הכלכלית בעולם, בכוננתה להפוך את צבא השחרור העממי לצבא ברמה עולמית עם נוכחות גלובלית הולכת וגוברת עד למועד הסמלי 2049 (שנת המאה להקמת הרפובליקה העממית של סין). משימות הלחימה של צבא סין, ובפרט יכולות הצי הסיני, עשויות להתרחב גיאוגרפית ממספר סיבות: הגנה על האינטרסים המתרחבים של סין בעולם, הרתעת כוחות אחרים (בעיקר ארה"ב) מפני איום על נכסים ואינטרסים סיניים, וקידום תדמיתה של סין כמעצמה במדינתה ובעולם.

לצורך הגנה על האינטרסים שלה מעבר לים הדרומי נקטה סין צעדים שונים להרחבת יכולת הקרבת הכוח. סין הגדילה את מלאי נכסיה ארוכי הטווח, כגון מטוסי תובלה כבדים וספינות לוגיסטיקה העשויות לתמוך בפריסות ארוכות טווח של נושאות מטוסים ושל פלטפורמות לחימה אחרות. בשנת 2017 הוקם בג'בוטי בסיס צבאי סיני ראשון מחוץ לאזור סין, וקיים

13 בעת כתיבת שורות אלה, סין מפעילה מספר קטן של צוללות הנושאות טילים בליסטיים גרעיניים – SSBNs. ראה: "China Naval Modernization: Implications for U.S. Navy Capabilities – Background and Issues for Congress", updated May 15, 2023, 17, accessed December 15, 2023, <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/RL/RL33153/267>; US Department of Defense. "2022 Report on Military and Security Developments Involving the People's Republic of China, Annual Report to Congress," 94, accessed September 19, 2023, <https://www.defense.gov/CMPR/>.

14 Taiwan Affairs Office & Information Office of the State Council, "The People's Republic of China", August 1993, accessed December 12, 2023, <http://www.china.org.cn/english/taiwan/7953.htm>.

15 Joel Wuthnow, Phillip Saunders, and Ian McCaslin, "PLA Overseas Operations in 2035: Inching Toward a Global Combat Capability," *National Defense University Press Strategic Forum* 309, May 17, 2021, accessed December 15, 2023, <https://ndupress.ndu.edu/Media/News/News-Article-View/Article/2619700/pla-overseas-operations-in-2035-inching-toward-a-global-combat-capability/>.

פוטנציאל להקמת בסיסים סיניים נוספים בזירה הגלובלית, לרבות במזרח התיכון.¹⁶ כוחות רבים יותר של צבא סין צוברים ניסיון מבצעי מעבר לים בעקבות משימות נגד פיראטים ופעולות אחרות, דוגמת טיסות ופטרולים ימיים עם הרוסים, אימוני קומנדו בשטח בנוי עם הסינגפורים ותרגילים אוויריים עם האמירתיים. עם זאת, מאמצי ההתבססות הצבאית של סין בעולם רחוקים מסיום, ולכוחה הצבאי מספר נקודות חולשה. למרות השינוי באופי הפעילות בהקשרים גלובליים בשנים האחרונות, כלל הפעולות שביצע צבא סין בחו"ל ומרבית התרגילים שערך בחו"ל נעשו ללא שיתוף עם צבאות אחרים. רמתו המבצעית של כוח נושאות המטוסים הסיני אינה ברורה, וחשוב מכך – לכוחות הצבא ולפיקוד העליון אין ניסיון קרבי, שכן המלחמה האחרונה שבה השתתפה סין התרחשה בשנת 1979. לצד הניסיון הקרבי המוגבל, צבא סין סובל מחולשה ביכולות הפיקוד והשליטה של מפקדיו, ומרמת אימונים בלתי מספקת.

הפעילות הגלובלית של סין בעתיד תחייב את הצבא לפתח מגוון רחב יותר של יכולות והקרנת כוח למרחקים ארוכים, לרבות מודיעין אווירי נוסף לטווח ארוך, יכולות מעקב וסיוור לוווינים, יכולות שליטה ובקרה, צי עם חיל אוויר צמוד, יכולות ניידות אווירית גלובליות, יכולות תדלוק אווירי והפעלת בסיסים ברחבי העולם.

בשאלה הספקולטיבית לגבי בסיסים צבאיים של סין בחו"ל, קהיליית ההגנה האמריקנית העלתה פעמים רבות את האפשרות שסין תקים בסיסים צבאיים ומתקנים לוגיסטיים רבים אשר יאפשרו לה לבנות נוכחות צבאית איתנה מעבר לים סין הדרומי. עדיין לא ניתן לקבוע מהן מטרותיה האסטרטגיות של סין בהקמת בסיסים בעולם: להגן על נתיבי ההובלה ועל האינטרסים הכלכליים המתרחבים שלה, לחזק את יכולתה להתנגד לסנקציות, ולמקם אותה כשחקנית רלוונטית בתחרות הבין-מעצמתית הגלובלית. עצם קיומה של אסטרטגיה כזו נותר היפותטי בשלב זה (אם כי אינו בלתי סביר)¹⁷. אסטרטגיה משוערת זו נוגעת לבסיסים צבאיים של סין מחוץ למזרח אסיה ולדרום מזרח אסיה, שם ישנן עדויות לנוכחות צבאית סינית מתרחבת, בייחוד בים סין הדרומי. אם סין תממש אסטרטגיה כזו, סביר שהיא תגבש נוכחות צבאית מסוימת בגוואדר שבפקיסטן (ולפי מקורות רשמיים בארה"ב, תקים שם בסיס

16 Isaac B. Kardon, "China's Overseas Base, Places, and Far Seas Logistics," in *The PLA beyond Borders: Chinese Military Operations in Regional and Global Context*, ed. Joel Wuthnow et al. (Washington D.C., United States of America: National Defense University Press, 2021), p.78, accessed December 15, 2023, <https://ndupress.ndu.edu/Publications/Books/PLA-Beyond-Borders/>; Cristina L. Garafola, Stephen Watts, and Kristin J. Leuschner, "China's Global Basing Ambitions: Defense Implications for the United States," Santa Monica, CA: Rand Corporation, December 8, 2022, accessed October 2, 2023, https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR1496-1.html.

17 Cristina L. Garafola, Stephen Watts, and Kristin J. Leuschner, "China's Global Basing Ambitions: Defense Implications for the United States," Santa Monica, CA: Rand Corporation, December 8, 2022, https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR1496-1.html.

צבאי¹⁸. מועמדות נוספות להקמת בסיסים צבאיים סיניים הן גינאה המשוונית, קמבודיה, בנגלדש, מיאנמר ובחריין. בשלב זה לא ניתן לשלול אפשרות להתבססות צבאית סינית כלשהי במדינות כמו עומאן, ערב הסעודית, איראן ותימן, כפי שצופים מספר אנליסטים¹⁹, אך הסבירות לכך נראית נמוכה כעת²⁰.

18 H. I. Sutton, "China's New High-Security Compound in Pakistan May Indicate Naval Plans," *Forbes*, June 2, 2020, accessed October 2, 2023, <https://www.forbes.com/sites/hisutton/2020/06/02/chinas-new-high-security-compound-in-pakistan-may-indicate-naval-plans/?sh=27c709d01020>.

19 Garafola, Watts, and Leuschner, "China's Global Basing Ambitions: Defense Implications for the United States."

20 אלה כוללים כוחות צבא, אך גם מתקנים צבאיים כגון מודיעין ומכשירי תקשורת.

ליבת הגישות האסטרטגיות של סין

לאורך השנים פיתחה סין שתי גישות אסטרטגיות מקיפות אשר מכווונות את שאיפותיה האסטרטגיות האזוריות והגלובליות ואת תוכנית המודרניזציה הצבאית שלה: הגנה אקטיבית ולוחמה בלתי סדירה.

הגנה אקטיבית

גישת ההגנה האקטיבית, אשר פותחה בעיקר בארבעת העשורים האחרונים בהסתמך על תפיסותיו הצבאיות של מאו, מתווה את סין כ"מתגוננת אסטרטגית אך התקפית מבחינה אופרטיבית" ומשמשת כעמוד התווך של החשיבה הצבאית הסינית העכשווית.²¹ ההגנה האקטיבית מבוססת על שינוי משמעותי שחל באסטרטגיה הצבאית של סין בתחילת שנות ה-50: מעבר ממלחמה קרקעית הנשענת על נכונות לאפשר לאויב להיכנס לשטח הסיני ולשחוק אותו במלחמת התשה תוך ניצול העומק הגאוגרפי של סין וכוחה הדמוגרפי,²² אל הדיפה אקטיבית של היריב מלכתחילה תוך שימוש בכוחות למתקפת נגד.²³ בחלקו השלישי של נייר העמדה התשיעי של סין, שפורסם במאי 2015, הוצגה אסטרטגיית ההגנה האקטיבית במונחים הבאים: "הקו המנחה האסטרטגי הצבאי לעידן חדש דבק בעקרונות ההגנה, ההגנה העצמית ותגובת הנגד שלאחר המתקפה, ובמאמץ הגנה אקטיבית".²⁴

בלב רעיון ההגנה האקטיבית נמצאת עמימות אסטרטגית מסוימת. מחד מודגשת התכלית ההגנתית של רעיון ההגנה האקטיבית (סין מכריזה שהיא לא תתקוף אלא אם תותקף), ומאידך מודגש הרעיון המבצעי ההתקפי של מתקפת מנע (סין מצהירה כי יש לתקוף את האויב במתקפת מנע או במתקפה נגדית בשלב מוקדם של הסכסוך). עמימות אסטרטגית זו נשענת על היעדר הגדרה ברורה של מהו הקו האדום הנחשב למתקפה נגד סין אשר מצדיקה מתקפת נגד או מכה מקדימה: מתקפה קינטית או מתקפה "במישור הפוליטי והאסטרטגי" כגון "הפרת הריבונות הטריטוריאלית". הגדרה מטושטשת זו לגבי מה מהווה

21 Edmund J. Burke, Kristen Gunness, Cortez A. Cooper III, and Mark Cozad, "People's Liberation Army Operational Concepts", Santa Monica, CA: RAND Corporation, 2020, accessed December 17, 2023. https://www.rand.org/pubs/research_reports/RRA394-1.html.

22 Timothy A. Ornelas, "China's Active Defense Military Strategy: Competition Considerations for U.S. Forces Operating in the Indo-Pacific Region," *Marine Corps Gazette*, October 2021, 57–62, <https://www.mca-marines.org/wp-content/uploads/57-Chinas-Active-Defense-Military-Strategy.pdf>, p. 57.

23 Ornelas, *Ibid.*

24 Wuthnow, Saunders, and McCaslin, "PLA Overseas Operations in 2035: Inching Toward a Global Combat Capability."

קו אדום עבור ההוגים הצבאיים הסינים מאפשרת סקאלה רחבה של תגובות מבצעיות, כולן בעלות תכלית התקפית מובהקת²⁵.

בגישת ההגנה האקטיבית קיימים שלושה מרכיבי ליבה: הגנה קדמית, שליטה יעילה, ומלחמה מקומית²⁶. **הגנה קדמית** שואפת לסייע לצבא סין לקחת לידיה את היוזמה על ידי הקמת עמדות הגנה והתעמתות עם כוח פולש בעת התקדמותו²⁷. **שליטה יעילה** מתייחסת ליכולתה של סין כמערכת להשיג יתרון על האויב כמערכת באמצעות עליונות טכנולוגית בשלושה ממדים מרכזיים: מידע, חלל ואוויר. החשיבה הצבאית הסינית רואה בעימות בין צבאות כמערכות (systems confrontation) מאפיין מרכזי בלוחמה של המאה ה-21. העימות בעת הזו רב-ממדי: הוא מתרחב מעבר לממדי היבשה, הים והאוויר, ומתנהל בתחומים אלטרנטיביים, לרבות החלל החיצון, סייבר, לוחמה אלקטרומגנטית, לוחמה פסיכולוגית ובינה מלאכותית. בהקשר זה, תיאוריית הניצחון של צבא סין מוגדרת במונחים של נטרול ופירוק המערכת היריבה²⁸, ושיבוש או השמדת המערכות האחריות לזרימת המידע (רשתות ותשתיות C2, מודיעין, סיור) וליכולות כוח האש²⁹. המרכיב השלישי בגישת ההגנה האקטיבית של סין הוא **מלחמה מקומית**³⁰. בניגוד לרעיון מלחמת ההתשה שקודם החל משנות ה-50 (נכונות לאפשר לאויב להיכנס לעומק השטח הסיני ולשחוק אותו בהדרגה במסגרת מלחמה טוטלית וממושכת), מאז סוף שנות ה-80 נערכה סין בעיקר למלחמות מקומיות מוגבלות (בהיבטי מסגרת זמן, היקף כוחות, כמות נפגעים ויעדי מלחמה) סביב גבולותיה ולא בשטחה, שמטרתן השגת ניצחון מהיר בתנאים שקבעה בייג'ין³¹.

לוחמה בלתי סדירה

סין מודעת לנחיתותה הצבאית לעומת יריבתה העיקרית ארה"ב ולכשירותו המוגבלת של צבאה להילחם במלחמה מודרנית, בשל היעדר ניסיון מבצעי משמעותי בארבעת העשורים האחרונים³². בהקשר זה אימצה סין גישת לוחמה בלתי סדירה המייחסת מקום מרכזי

25 James Johnson, "Washington's perceptions and misperceptions of Beijing's anti-access Area Denial (A2-AD) 'strategy': implications for military escalation control and strategic stability", *The Pacific Review*, Volume 30, 2017, Issue 3, p. 275.

26 Ornelas, *Ibid.*

27 Jeffrey Engstrom, *Systems Confrontation and System Destruction Warfare: How the Chinese People's Liberation Army Seeks to Wage Modern Warfare* (Rand corporation, 2018), accessed December 15, 2023, https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR1708.html.

28 Engstrom, *Ibid.*

29 Engstrom, *Ibid.*, X-XI.

30 Ornelas, *Ibid.*

31 Ornelas, p. 59.

32 Dennis J. Blasko, "The Chinese Military Speaks to Itself, Revealing Doubts", *War on the Rocks*, February 18, 2019, accessed December 2023, <https://warontherocks.com/2019/02/the-chinese-military-speaks-to-itself-revealing-doubts/>.

להרתעה, לצד תיעוד פעילויות מתחת לרף המלחמה³³. כך בנתה סין גישת לוחמה בלתי סדירה, שמשמעותה שונה מהגדרתה בספרות האקדמית והצבאית במערב. גישת הלוחמה הבלתי סדירה או האסימטרית המערבית מתייחסת ללוחמה של כוח חלש יחסית (גורמים לא מדינתיים, מדינות כושלות, גורמי טרור בין-לאומיים) אשר חותר לאתגר מדינות או מעצמות עוינות בעלות עליונות צבאית וטכנולוגית לעומתו. מנגד, בחשיבה הצבאית הסינית, הרעיון של לוחמה בלתי סדירה או לוחמה בלתי סדורה הוא ניסיון לנצל את נקודות התורפה של היריב מעמדת נחיתות צבאית, אך תוך השגת עליונות מהירה ומכריעה בשלושה תחומים עיקריים: ים, אוויר ומידע – מהם המידע הוא המרכיב הקובע. ראוי לציין כי המונח לוחמה בלתי סדירה או אסימטרית מופיע לעיתים רחוקות בכתביה האקדמית הצבאית הסינית, אך הרעיון שהוא מייצג (ניצול נקודות התורפה של יריב חזק באמצעות השגת עליונות בתחומי מפתח) מעצב את החשיבה הסינית העכשווית³⁴.

גישת הלוחמה הבלתי סדירה הסינית נשענת על שלושה מרכיבים עיקריים: תפיסת "שלוש הלוחמות" (The Three Warfares – 三种战法), שימוש בכוחות מיוחדים, ושימוש בכוחות אזרחיים לצורך הרתעה או השפעה.

בתחילת שנות ה-2000 אימץ צבא סין את תפיסת "שלוש הלוחמות", המשלבת לוחמה משפטית, לוחמה פסיכולוגית ולוחמת מידע במטרה להחליש את האויב, ללא התנגשות קינטית של ממש. הלוחמה המשפטית עושה שימוש בחוקים בין-לאומיים ומקומיים כדי לעצב נרטיבים המסייעים לאינטרסים סיניים. הלוחמה הפסיכולוגית כוללת תעמולה, כפייה והטעה במטרה להפעיל לחץ על האויב לטובת האינטרסים הסיניים. לוחמת המידע מייצרת ומפיצה מידע המעצב את דעת הקהל ואת תהליך קבלת ההחלטות בקרב הדרג המדיני והדרג הצבאי של היריב, באופן שמסייע לסין לקדם את יעדיה. לוחמת המידע מהווה עוגן מרכזי, ומתורגמת למגוון רחב של מבצעי השפעה המיועדים להפיץ נרטיבים פרו-סיניים בדעת הקהל הגלובלית. בפרט, צבא סין רואה ברשתות חברתיות כלי לדומיננטיות מידע ולפגיעה במורל האויב בעת משבר. השימוש ברשתות חברתיות ככלי מלחמה נוח במיוחד לאור העובדה כי רוב פלטפורמות המדיה בסין נמצאות בבעלות המדינה³⁵.

תפיסת "שלוש הלוחמות" אינטגרלית במהותה ומשלבת בין כלים לא קינטיים (משפטיים, פסיכולוגיים ותודעתיים) לבין כלים קינטיים. כמו כן, תפיסה זו משלבת בין עת שלום לבין עת

33 Blasko, Ibid.

34 David Knoll, Kevin Pollpeter and Sam Plapinger, China's Irregular Approach To War: The Myth of A Purely Conventional Future Fight, Modern War Institute at West Point, April 27, 2021, accessed December 12, 2023, <https://Mwi.Westpoint.Edu/Chinas-Irregular-Approach-To-War-The-Myth-Of-A-Purely-Conventional-Future-Fight/>.

35 U.S. Department of Defense (2023). Military and Security Developments Involving the People's Republic of China, 2023 Annual Report to Congress. Retrieved from <https://media.defense.gov/2023/Oct/19/2003323409/-1/-1/1/2023-MILITARY-AND-SECURITY-DEVELOPMENTS-INVOLVING-THE-PEOPLES-REPUBLIC-OF-CHINA.PDF>, p.15.

מלחמה: סין מייחסת חשיבות רבה למאמץ עיצוב שדה הקרב באמצעות "שלוש הלוחמות" טרם הסלמה לסכסוך קינטי, על מנת להכין קרקע נוחה למקרה שתפרוץ מלחמה³⁶. גישה אינטגרלית זו קרובה לחשיבה הצבאית הרוסית העכשווית, המשלבת בין עת שלום לעת מלחמה ובין כלים קינטיים לכלים לא קינטיים.

תפיסת "שלוש הלוחמות", המבקשת לתקוף מרחוק את נקודות התורפה של האויב, מתכתבת עם התפיסה הסינית של לוחמה ללא מגע (Non-Contact Warfare), אשר חותרת להשתמש ביכולות התקפיות מדויקות ארוכות טווח בשילוב מערכות חלל לצורך התקפה מדויקת ומכריעה של האויב³⁷.

המרכיב השני של גישת הלוחמה הבלתי סדירה הוא **שימוש בכוחות מיוחדים**, אך סין עושה בהם כיום שימוש מוגבל³⁸. המרכיב השלישי הוא **שימוש בכוחות בלתי סדירים, בעיקר אזרחיים**, הכלולים כוחות חצי-צבאיים המוסווים ככוח אזרחי וכחברות ביטחוניות פרטיות. סין מייחסת חשיבות רבה לשימוש בכוחות חצי-צבאיים כאמצעי לשליטה על שטחים שנויים במחלוקת בסמוך לגבולותיה ולהטרדת הנוכחות הימית האמריקנית. כיום, עיקרון זה מתבטא בעיקר בשימוש באמצעים אזרחיים במסגרת סכסוכים מזוינים (למשל, שימוש בסירות דיג על מנת להטריד סירות אזרחיות של מדינות יריבות בים סין הדרומי)³⁹.

השימוש בכוחות אזרחיים לצורך השפעה על האויב והרתעתו נשען על גישה רחבה יותר של טשטוש מכוון בין תחומים צבאיים ואזרחיים: בין מלחמה ובין שגרה, שילוב צבאי ואזרחי (Military-Civil Fusion – MCF) בבניין הכוח של צבא סין, ושילוב בין כוח צבאי מובהק ובין כוח "רך" לצורך השפעה. האסטרטגים הסינים מדגישים את הקשר ההדוק בין כוחות צבא, מלחמה וכלכלה אזרחית, ואימצו מדיניות ומבנים שונים כדי לנצל משאבים טכנולוגיים, כלכליים ואנושיים לקידום מטרותיה הצבאיות של המדינה. סין אף מייחסת חשיבות רבה לרתימתן של חברות היי-טק וביו-טק אזרחיות למאמץ המואץ בתחום המו"פ, במסגרת מדיניות לאומית המכונה היתוך צבאי-אזרחי⁴⁰.

36 U.S. Department of Defense, Ibid.

37 Vivek Verma, *Non-Contact Warfare. An Appraisal of China's Military Capabilities* (Pentagon Press: A USI of India Publication, 2021).

38 David Knoll, Kevin Pollpeter and Sam Plapinger, "China's Irregular Approach To War: The Myth of a Purely Conventional Future Fight", Modern War Institute at West Point, April 27, 2021, accessed December 12, 2023, <https://Mwi.Westpoint.Edu/Chinas-Irregular-Approach-To-War-The-Myth-Of-A-Purely-Conventional-Future-Fight/>.

39 Jairo Bolledo, "China claims territories without fighting, thanks to its maritime militias", Rappler, April 13, 2021, accessed December 12, 2023. <https://www.rappler.com/newsbreak/in-depth/china-claims-territories-without-fighting-thanks-maritime-militia/>.

40 Yoram Evron and Richard A. Bitzinger, "MCF in China," in *The Fourth Industrial Revolution and Military-Civil Fusion* (Cambridge University Press, 2023), pp. 17-48.

תפיסותיה המבצעיות המובילות של סין

המטרייה התפיסתית של הגנה אקטיבית, לוחמה בלתי סדירה וטשטוש בין התחום הצבאי והתחום האזרחי כוללת מגוון תפיסות מבצעיות, אותן פיתחה סין בשלושת העשורים האחרונים. הספרות המערבית העוסקת בחשיבה הצבאית הסינית מציגה לעתים קרובות את הגישות האסטרטגיות ואת התפיסות המבצעיות של סין כחלק מתיאוריה מתוכננת היטב המתווה "דרך מלחמה סינית" מובהקת. באופן דומה, בכתבי צבא אקדמיים סיניים מתוארות גישות אסטרטגיות ותפיסות מבצעיות כמרכיבי מפתח בדוקטרינה צבאית קוהרנטית. במציאות, הגישות האסטרטגיות של סין הן אוסף של גישות ישנות וחדשות יותר, שלעיתים הושאלו מחשיבה מערבית ובפרט אמריקנית, כגון תפיסת לוחמת הרשת (Network-Centric Warfare – NCW)⁴¹. במקום ליצור דוקטרינה צבאית, הן מציעות ארגז כלים רעיוני שבייג'ין פיתחה במהלך השנים כדי להתמודד עם האתגרים האסטרטגיים העומדים בפניה ולהכווין את פיתוח טקטיקות ההתמודדות עימם.

הפסקאות הבאות מתארות תפיסות מבצעיות מובילות של החשיבה הצבאית הסינית העכשווית: לוחמה מבוססת מחשוב מתקדם (IW – Intelligentized Warfare), לרבות מרכיביה הקריטיים (סייבר, חלל, לוחמה אלקטרונית, מחשוב קוונטי ובינה מלאכותית), ותפיסת ה-A2/AD (Anti-Access/Area Denial).

לוחמה מבוססת מחשוב מתקדם

בשנים האחרונות פיתח צבא סין שתי תפיסות מבצעיות חדשניות: תפיסת לוחמה מבוססת מידע (Information Warfare), אשר שמה דגש מרכזי על השגת עליונות בתחומי המידע והתקשוב, ותפיסת לוחמה מבוססת מחשוב מתקדם (Intelligentized Warfare), החותרת להפוך את הבינה המלאכותית למרכיב מכריע בשדה הקרב. נציג את שתי התפיסות בפסקאות הבאות.

תפיסת הלוחמה מבוססת המידע של סין (Informatized Warfare)⁴² מייחסת מקום מרכזי לטכנולוגיות מידע ותקשוב בשדה הקרב המודרני ומבליטה את חשיבות השימוש ביכולות לא קינטיות (כגון יכולות קיברנטיות) לצורך שיבוש או נטרול מערכות הפיקוד והשליטה של האויב.

41 Rick Chersicla, "Stop Talking about a 'Chinese Way of War,'" The Diplomat, March 14, 2023, accessed October 2, 2023, <https://thediplomat.com/2023/03/stop-talking-about-a-chinese-way-of-war/>.

ברוח תפיסת הלוחמה הרשתית (NCW) האמריקנית⁴³, תפיסת הלוחמה מבוססת המידע של סין נועדה ליצור רמה גבוהה של מודעות לשדה קרב משותף, לשלב כוחות קרב, ולתרגם עליונות מידע לכוח לחימה יעיל ומסונכרן. תפיסה זו שונה מתפיסת הלוחמה הרשתית האמריקנית בכך שהיא מכוונת גם פנימה וגם החוצה: התפיסה הסינית משלבת יצירת מודעות מצבית גבוהה ותפוצה של מידע בקרב כוחותיה, יחד עם שיבוש פעיל של יכולת האויב לבנות מודעות מצבית ולהפיץ מידע לכוחותיו.

בשנת 2019 לקח צבא סין את התפיסה הזו צעד קדימה, וחותר לעבור משלב של **Informitized Warfare**, הנשען על טכנולוגיות מידע ותקשוב ומתנהל בעיקר בתחום הסייבר, לשלב של **Intelligentized Warfare**, המתבסס בעיקר על טכנולוגיות של בינה מלאכותית ומעביר את מרכז הכובד של הלחימה המודרנית לתחום הקוגניטיבי⁴⁴. היעד המרכזי אינו מסתכם בנטרול מערכות הפיקוד והשליטה של האויב, וכולל מאמץ השפעה על תהליך קבלת ההחלטות שלו לטובתה של סין, תוך עיצוב מרחב המידע והמרחב הקוגניטיבי. לפי תפיסה מעודכנת זו, עליונות המידע והתחום הקוגניטיבי יהיו מרכיבים מכריעים בשדה הקרב של המאה ה-21.

הלוחמה מבוססת המחשוב המתקדם של סין (Intelligentized Warfare) מתייחסת אפוא לתחום הקוגניטיבי ונשענת בעיקר על טכנולוגיות של בינה מלאכותית ומערכות אמל"ח אוטונומיות. עם זאת, היא חותרת למאמץ לחימה אינטגרלי ומשולב עם תחומים אחרים. רשמית, לוחמה מבוססת מחשוב מתקדם הומשגה כ"לוחמה משולבת המתנהלת ביבשה, בים, באוויר, בחלל, בזירות אלקטרומגנטיות, בסייבר ובזירות קוגניטיביות, תוך שימוש בנשק וציוד מודיעיני ובשיטות הפעולה הנלוות אליהם, בבסיס מערכת המידע של ה-IoT [האינטרנט של הדברים]⁴⁵. בניגוד חד להמשגה האמריקנית והאירופית של בינה מלאכותית ושימושיה הצבאיים, בראייתה של סין בינה מלאכותית משמשת כדי להשיג "דומיננטיות מודיעינית", ומטרתה הן עיצוב החלטות והרצונות של מקבלי החלטות בתחומים הפוליטיים והצבאיים והשפעה על אוכלוסיית האויב⁴⁶.

ברוח גישת הלוחמה הבלתי סדירה, רעיון הלוחמה מבוססת המידע או הלוחמה מבוססת המחשוב המתקדם פותח כדי לפצות על חוסר יכולת של סין (או אי-רצון, בשל המחיר הגבוה)

43 Pk Mallick, "Network Centric Warfare," *ResearchGate*, October 19, 2020, accessed December 15, 2023, https://www.researchgate.net/publication/344737587_NETWORK_CENTRIC_WARFARE.

44 Sugiura Yasuyuki, "NIDS China Security Report 2022: The PLA's Pursuit of Enhanced Joint Operations Capabilities," *The National Institute for Defense Studies*, 2022, accessed October 2, 2023, <http://www.nids.mod.go.jp/english/publication/chinareport/>.

45 Koichiro Takagi, "New Tech, New Concepts: China's Plans for AI and Cognitive Warfare," *War on the Rocks*, April 13, 2022, accessed October 2, 2023, <https://warontherocks.com/2022/04/new-tech-new-concepts-chinas-plans-for-ai-and-cognitive-warfare/>.

46 Takagi, *Ibid.*

לממש את שאיפותיה באמצעות לוחמה קונבנציונלית. הדבר תואם את הדגש ששמה התרבות האסטרטגית של סין על פגיעה ברצונו של האויב להילחם – ולא בהכרח על פגיעה בכוחותיה הצבאיים. העברת המלחמה לתחום הקוגניטיבי מעניקה לסין יתרון יחסי ועשויה להטות את מאזן הכוחות לטובתה⁴⁷. תפיסת הלוחמה מבוססת המחשוב המתקדם כוללת בין היתר קבלת החלטות משופרת המבוססת על בינה מלאכותית, מחשוב קוונטי, יכולות עיבוד מידע מתוחכמות ושימוש בנחילים⁴⁸; המיועדים לספק דומיננטיות מודיעינית לצבא סין ולעצב באופן ישיר את הקוגניציה של היריב.

בתפיסת הלוחמה מבוססת המידע, תחומי הסייבר והתקשורת הם מרכיבים קריטיים. סין חתרה לדומיננטיות בתשתית הטלקומוניקציה העולמית ובתשתית טכנולוגית תקשורת אינטרנט גלובלית, שבשילוב עם פריצות דרך טכנולוגיות אחרות עשויה לשבש את הפיקוד והשליטה של מדינות יריבות ולקיים מלחמת ריגול ארוכה וכוללנית.

מרכיב מרכזי נוסף של הלוחמה מבוססת המידע הוא אסטרטגיית החלל של סין. מסמך האסטרטגיה הצבאית של סין (SCIO, 2015⁴⁹) רואה בחלל החיצון "תחום ביטחוני קריטי" וממד לוחמה נוסף. בדומה למדינות המערב, האסטרטגיה הסינית מכירה במשקלו ההולך וגובר של החלל במסגרת תגובתה לאתגרים אסטרטגיים גלובליים, ומדגישה את התפתחותם של איומים בתווך החלל כלפי המרחב הלאומי שלה מצד יריביה המערביים. אסטרטגיית החלל הסינית רואה בממד החלל מפתח לשמירה על ההרתעה האסטרטגית שלה, לתמיכה ביכולותיה המבצעיות באזורים קרובים לסין, ולהגנה על אינטרסים סיניים מעבר לים. מתוך שאיפה לפתח יכולת C4ISR⁵⁰. בכל ממדי המלחמה, סין פיתחה יכולות משמעותיות מבוססות חלל, הניתנות להפעלה באופן עצמאי או בשילוב עם כוחות אוויריים, ימיים וקרקעיים, כדי לשמור על דומיננטיות המידע שלה ולשפר את הקרנת הכוח העולמית שלה⁵¹.

צבא סין מייחס חשיבות רבה לממד החלל לצורך שמירה על מודעות מצבית, איסוף מודיעין ופיקוד ושליטה. לשם כך הוא חיזק משמעותית את יכולות לוחמת החלל שלו, ובשנת 2015 הקים ענף חמוש היברידי בשם כוח התמיכה האסטרטגי (Strategic Support Force – SSF). כוח

47 Tagaki, Ibid.

48 מודיעין נחילים נוגע לתחום AI שבו פלטפורמות כגון מזל"טים, לוויינים וחלליות מועצמות באמצעות תוכנות אינטליגנציה מלאכותית כדי לפעול באופן קולקטיבי. קואורדינציה זו מושגת דרך שליטה מבוזרת, אוטומציה ועקרונות של ארגון עצמי.

49 Xinhua, "China's Military Strategy (Full Text)," The State Council of the People's Republic of China, May 27, 2015, accessed October 2, 2023, http://english.www.gov.cn/archive/white_paper/2015/05/27/content_281475115610833.htm.

50 Command, Control, Communications, Computers – C4; Intelligence, Surveillance and Reconnaissance – ISR.

51 "2020 Annual Report to Congress: China's Growing Power Projection and Expeditionary Capabilities," U.S. - China Economic and Security Review Commission (Washington, United States of America: U.S. Government Publishing Office, December 2020), accessed October 2, 2023, <https://www.uscc.gov/annual-report/2020-annual-report-congress>.

זה נועד להגן על אזורי הספר האסטרטגיים של סין על ידי מעבר מהגנה טריטוריאלית מבוססת יבשה להקרנת כוח גלובלית בתחומים חדשים, תוך התמקדות בחלל החיצון ובסייבר. נראה כי מאז הקמתו פעל ה-SSF כענף ריכוזי אשר נועד למזג ולסנכרן את יכולות החלל, הסייבר, המידע והלוחמה הפסיכולוגית של צבא סין, ולייעל פעולות משותפות בכפיפות למטה הכללי ולדרג המדיני (הנציבות הצבאית המרכזית, Central Military Commission – CMC)⁵². בנוסף, בשנת 2020 השיקה סין את מערכת הניווט הגלובלית BeiDou, אשר נועדה לחזק את יכולות הפיקוד והבקרה (C2) של הצבא המבוססות על מודעות מצבית משופרת ועל העברת הודעות יעילה יותר.

סין שואפת להשיג עליונות בחלל החיצון. מרכיב מרכזי בהשגת עליונות בממד החלל הוא שיבוש יכולות האויב. במהלך השנים גיבשה סין יכולת בניית תמונת חלל, המאפשרת לה לייצר מודיעין ולפעול נגד לוויינים. במקביל פיתחה טכנולוגיות חדשות ללחימה בחלל, לרבות יכולות מגוונות למעקב ולסיכול פעולות לוויינים באמצעים קרקעיים ומאוישים. יכולות כוח התמיכה האסטרטגי (SSF) כוללות גם חסימת תקשורת לוויינית ואותות GPS.

תפיסות הלוחמה מבוססת המידע והלוחמה מבוססת המחשוב המתקדם של סין מעוררות חששות עמוקים בקרב הממשל האמריקני בשל בניין הכוח שהן מכתיבות. בראיית וושינגטון, סין מתקדמת בקצב מהיר בתחרות הבין-מעצמתית על פיתוח ויישום טכנולוגיות בינה מלאכותית ומערכות אמל"ח אוטונומיות בשדה הקרב⁵³, דבר שעלול לשנות את מאזן הכוחות בין בייג'ין לווינגטון אם וכאשר תתרחש התנגשות סביב טייוואן.

ANTI-ACCESS/AREA DENIAL (A2/AD)

בשנות ה-90 החלה סין לגבש תפיסות מבצעיות שנועדו למנוע או להגביל התערבות צבאית של כוחות זרים, בעיקר אמריקניים, למול הפגנת כוח או מבצעים צבאיים סיניים בדרום-מזרח אסיה. משבר מצרי טייוואן השלישי בשנים 1995-1996 היווה נקודת מפנה בחשיבה הצבאית הסינית: על רקע בקשת נשיא טייוואן להכרה בין-לאומית בעצמאות מדינתו, התפתחה הסלמה במסגרתה סין הפגינה כוח באמצעות תרגילים צבאיים וניסויי טילים במצר טייוואן. הדבר גרם לתגובת נגד אמריקנית, אשר התבטאה בשיגור שתי קבוצות קרב

52 Kevin L. Pollpeter, Michael S. Chase, and Eric Heginbotham, "The Creation of the PLA Strategic Support Force and Its Implications for Chinese Military Space Operations," Santa Monica, CA: Rand Corporation, November 10, 2017, accessed October 2, 2023, https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR2058.html.

53 Center for Strategic and International Studies, Congressional Testimony by Gregory Allen, "China's Pursuit of Defense Technologies: Implications for US and Multilateral Export Control and Investment Screening Regimes", April 13, 2023, accessed December 15, 2023, <https://www.csis.org/analysis/chinas-pursuit-defense-technologies-implications-us-and-multilateral-export-control-and>.

של נושאות מטוסים לאזור⁵⁴. בעקבות המשבר הבינה סין כי לא תהיה מסוגלת להגשים את חזונה ל"איחוד מחדש" עם טייוואן בהיעדר גישה וכלים שיאפשרו לה לנטרל את התערבותה של ארה"ב באזורים הסמוכים לה.

כתוצאה מכך החלה סין לגבש תפיסות מבצעיות ולפתח אמל"ח ייעודי במטרה למנוע או להגביל את יכולתה של וושינגטון להתערב למען טאיפיי בתרחיש שבו סין תכבוש את טייוואן או תתקוף אותה. לצד זאת, תפיסות מבצעיות אלה נועדו לשרת שני אינטרסים אסטרטגיים נוספים של סין: לשלוט על קווי התחבורה הימיים בדרום-מזרח אסיה (תוך מניעת השפעה של כוחות זרים עליהם ושליטת יכולת אמריקנית להטיל מצור ימי על סין בעת מלחמה), ולהתבסס כמעצמה גלובלית בעלת יכולות הקרנת כוח לטווח ארוך.

כדי לשרת את כלל היעדים האסטרטגיים הללו פיתחה סין שני הגיונות מבצעיים עיקריים בדרום-מזרח אסיה:

1. **הרתעת כוחות אמריקניים ארוכי טווח מהגעה למרחב האווירי הסיני**, באמצעות כלים להקרנת כוח לטווח ארוך כגון סיורים מרוחקים, צוללות ואיום טילים ארוכי טווח נגד ספינות; ביסוס יכולות מאיימות המושתתות על מתקנים יבשתיים באיים (כגון יכולת לתקוף את בסיס גואם הימי); הצבת איומים על מבצעי תדלוק אוויריים, מערכות שליטה ובקרה, מטוסי תובלה, ספינות, בסיסים צבאיים ומערכות אמל"ח באמצעות טילים בליסטיים, טילי שיוט, טילי קרקע-אוויר וטילים ארוכי טווח; ואיומים על לוויינים באמצעים קינטיים ולא קינטיים.

2. **הגבלת חופש הפעולה של ארה"ב ובעלות בריתה במרחב האווירי הסיני** באמצעות כלים להקרנת כוח לטווח בינוני-קצר, כגון שיבוש יכולתן לפרוס ולהפעיל מטוסים, מל"טים וטילים במרחב האווירי של סין על ידי הגנה אווירית הנשענת על טילי קרקע-אוויר, מטוסי קרב ולוחמה אלקטרונית.

גאוגרפית, תפיסות אלה מתמקדות בים סין הדרומי, במצרי טייוואן ובים סין המזרחי בתחומי קו האיים הראשון, ובהמשך בקו האיים השני (תרשים 2). שרשרת האיים הראשונה כוללת את איי קוריל, הארכיפלג היפני, איי ריוקיו, טייוואן וצפון-מערב הפיליפינים, ומסתיימת בבורנאו. שרשרת איים זו מתפקדת כקו הגנתי עיקרי ומבססת את הגבולות הימיים בין ים סין המזרחי לבין הים הפיליפיני, ובין ים סין הדרומי לבין ים סולו. בתוך שרשרת איים זו ניתן למצוא את תעלת באשי ואת מצרי מיוקו, המהווים "צוואר בקבוק" ימי בעל חשיבות רבה לסין. שרשרת האיים השנייה כוללת את איי בונין, האי וולקנו, איי מריאנה וגינאה החדשה המערבית, ומשרטטת את קצהו הימי המזרחי של הים הפיליפיני, אזור בעל חשיבות לארה"ב.

54 Robert Ross, "The 1995-1996 Taiwan Strait Confrontation: Coercion, Credibility and the Use of Force", *International Security*, Volume 25, No 2, Fall 2000, p. 87.

כדי להשיג את היכולות המבצעיות הדורשות חופש פעולה בים באזורי שרשרת האיים הראשונה ושרשרת האיים השנייה, החליפה סין את אסטרטגיית ההגנה האווירית המסורתית שלה, אשר הייתה בעיקר הגנתית, בתפיסה רחבה יותר, אשר כוללת מרכיבי הגנה התקפיים⁵⁵.

תרשים 2: שרשרת האיים הראשונה ושרשרת האיים השנייה של סין

מקור: מרכז אלרום לחקר מדיניות ואסטרטגיית אוויר וחלל⁵⁶

קהיליית הביטחון האמריקנית ממשיגה את התפיסות והכלים הסיניים להרחקת ולהגבלת פעילות היריב במרחב האווירי של סין כ-**(Anti-Access/Area Denial) A2/AD**. המונח A2/AD פותח בספרות הצבאית האמריקנית וגובש בקרב קהילת מומחי סין בארה"ב⁵⁷ מאז שנות ה-90, ובאמצעותו מנתחת ארה"ב את פעילויותיהן של סין, רוסיה ואיראן⁵⁸. וושינגטון

55 אסף הלר, "התמודדות עם הגנה אווירית: מגמות ומשמעותיהן לחיל האוויר ולתעופה האזרחית, אוניברסיטת תל אביב: מרכז אלרום לחקר מדיניות ואסטרטגיית אוויר וחלל, מחקר 0222, יוני 2022.

56 בהתבסס על מפת רקע ממאגר התמונות Shutterstock.
57 Luis Simon, "Demystifying the A2/AD Buzz", War on the Rocks, January 4, 2017, accessed December 15, 2023, <https://warontherocks.com/2017/01/demystifying-the-a2ad-buzz/>.

58 Johnson, James. "Washington's perceptions and misperceptions of Beijing's anti-access Area Denial (A2-AD) 'strategy': implications for military escalation control and strategic

רואה בפעילויות שסין מקדמת במרחב האווירי שלה מאמץ אינטגרלי אשר נועד להקשות על הקרנת הכוח הגלובלי של ארה"ב, תוך שלילת או שיבוש היכולות האמריקניות בדרום-מזרח אסיה.⁵⁹

במבט אמריקני, תפיסת ה-A2/AD הסינית כוללת שני רבדים שווים השלובים זה בזה:

1. צמצום יכולתה של ארה"ב להביא את כוחותיה לזירת הלחימה (Anti-Access).
2. צמצום חופש הפעולה של כוחות ארה"ב בזירת הלחימה עצמה (Area Denial).⁶⁰

לצד זאת, קהיליית הביטחון הסינית מתייחסת לתפיסות ולכלים אלה כ"מתקפות נגד אקטיביות אסטרטגיות בקווים החיצוניים"⁶¹. לכאורה, הגדרה זו מדגישה את עיקרון הרחקת האויב ממרחב הלחימה, על חשבון עיקרון הגבלת חופש הפעולה שלו במרחב הלחימה. עם זאת, הכלים שסין פורסת ומפעילה בדרום-מזרח אסיה מעידים כי היא אכן עוסקת בעיקרון צמצום חופש הפעולה של האויב במרחב הלחימה.

בין אם הן מוגדרות כתפיסת A2/AD ובין אם כ"מתקפות נגד אקטיביות אסטרטגיות בקווים החיצוניים" של סין, לתפיסות מבצעיות סיניות אלה מספר מאפיינים ייחודיים:

1. מדובר בתפיסות **דואליות המאפשרות לצבא סין לקדם אג'נדה התקפית או הגנתית**. מבחינה זו, הן מתכתבות עם הרעיון האסטרטגי של הגנה אקטיבית, אשר מתאים הן לאסטרטגיה לאומית הגנתית והן לאסטרטגיה לאומית התקפית. ברמה ההגנתית, "מתקפות נגד אקטיביות אסטרטגיות בקווים החיצוניים" נועדו ליצור "בועת ביטחון" מתמידה אשר תרתיע או תבלום מתקפות של ארה"ב בשטח סין או במרחב האווירי הסיני. ברמה ההתקפית, תפיסות אלה נועדו לאפשר לסין חופש פעולה בקידום יעדיה הרוויזיוניסטיים (כגון הפעלת הגנ"א למניעת התערבות אמריקנית)⁶². יתר על כן, הן נועדו ליישם כלים בעלי טווח מבצעי החורג מצורכי ההגנה של סין, דוגמת טילים נגד

stability", p.283.

59 Si-Fu Ou, "China's A2AD and Its Geographic Perspective", 82 亞太研究論壇第 60 期 2014.12, accessed December 12, 2023, https://www.rchss.sinica.edu.tw/files_news/1239_4394902e.pdf.

60 להסבר מפורט על המונח, ראה: אסף הלר, "התמודדות עם הגנה אווירית: מגמות ומשמעותיהן לחיל האוויר ולתעופה האזרחית", אוניברסיטת תל אביב: מרכז אלרום לחקר מדיניות ואסטרטגיית אוויר וחלל, מחקר 0222, יוני 2022.

61 積極的戰略外線反擊作戰 (במנדרינית). Active Strategic Counter-Attacks on External Lines. Si-Fu Ou, "China's A2AD and Its Geographic Perspective", p. 94 (באנגלית).

62 סין מצהירה פומבית על כוונותיה להסדיר סכסוכים טריטוריאליים בדרום-מזרח אסיה, כולל באמצעות שימוש בכוח, דבר המעיד על כוונה התקפית מובהקת מאחורי בניית מערך הכלים שלה בדרום-מזרח אסיה.

ספינות או צוללות גרעיניות המסוגלים, למשל, לאיים על התחבורה הימית הגלובלית בדרום-מזרח אסיה⁶³.

2. התפיסות משקפות גישה משולבת ורציפה של מלחמה: מערך הכלים שסין מיישמת באזורים הסמוכים לה הוא רב-ממדי וכולל יכולות מובילות באוויר ובים, וכן לוחמת מידע מקיפה. כמו כן, הוא כולל יכולות שיגור יבשתיות וימיות, צוללות, נשק אנטי בליסטי, טילים נגד ספינות, הגנה אווירית ומערכות מבוססות חלל, לרבות יכולות C4ISR ו-BeiDou. תפיסות אלה הובילו לפיתוחן של יכולות מבצעיות אוויריות ארוכות טווח, הגנה אווירית יעילה בטווחים ארוכים מהחוף ועל בסיס ספינות, יכולות שליטה ופיקוח על אזורי פעולה ויכולת ליישם לוחמת מידע כחלק מהפעלת הכוח.

3. בה בעת, התפיסות משלבות בין עת שלום לעת מלחמה ומשדרות גישה אינטגרלית ורציפה של הסכסוך מול היריב. בעת שלום, תפיסות אלה מיישמות כלים לא קינטיים מתחת לרף המלחמה (סייבר, חלל, לוחמה אלקטרונית), ובעת משבר או מלחמה הן מיישמות כלים קינטיים התקפיים לצורכי הרתעה, כפייה או ניהול הסלמה בתנאים מיטביים עבור סין.

הפרספקטיבה האמריקנית מנסה לנתח את כלל הפעילות הסינית (בין אם התקפית ובין אם הגנתית) דרך הפריזמה של תפיסת A2/AD. לצד זאת, עולות שאלות לגבי הקשר בין הגישה הסינית לבין המשגתה בשיח הביטחוני האמריקני. ראשית, נשאלת השאלה האם מדובר ברעיון מקורי סיני, אשר קיבל מעטפת תאורטית בספרות הצבאית האמריקנית, או ברעיון מקורי אמריקני, שסין אימצה והתאימה לצורכי האופרטיביים. לא נמצאה תשובה ברורה לכך במסגרת מחקר זה. בנוסף עולה שאלה לגבי הקשר, על פי החשיבה הצבאית הסינית, בין עיקרון הרחקת האויב ממרחב הלחימה (Anti-Access – A2) לבין עיקרון הגבלת חופש הפעולה שלו במרחב הלחימה (Area Denial – AD). בספרות האמריקנית שני עקרונות אלה יוצרים מערך שלם וקוהרנטי, אולם בספרות הצבאית הסינית הרשמית לא נמצא קשר ברור בין שני העקרונות הללו. על סמך התייעצות עם גורם ביטחוני ישראלי בכיר, ייתכן שהסינים אינם מפרידים דיכוטומית בין מניעת ההגעה (A2) לבין הגבלת חופש הפעולה במרחב (AD). זאת, מפני שתכלית פעולותיה של סין היא מניעת התערבות של המערב בראשות ארה"ב, הן במרחב הקרוב לגבולותיה והן במרחב הרחוק יותר. סין סבורה כי התערבות ארה"ב עשויה להיות משולבת, ולכלול כוחות אויב גם בתוך מרחב הלחימה וגם מחוצה לו.

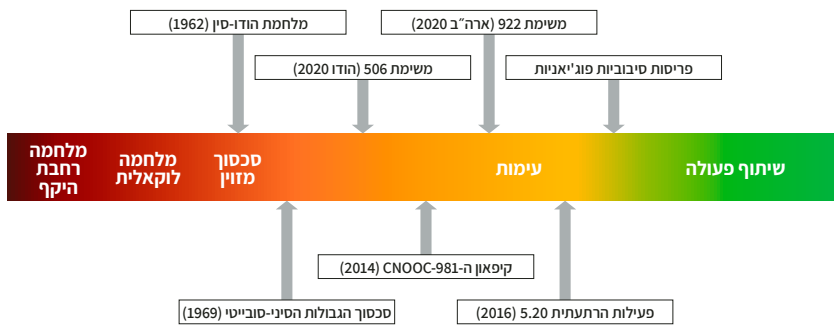
לסיכום, בשני העשורים האחרונים פיתחה סין מערך רב-ממדי ומועיל של תפיסות וכלים למימוש A2/AD במרחב האווירי שלה. בניית "בועת ביטחון" באזורים הסמוכים לסין מאותתת על מוכנות מוגברת של בייג'ין להפעיל כוח (עד כה בהיקפים מוגבלים) למטרות כפייה וניהול מיטבי של מצבי הסלמה.

63 Sam Goldsmith, "China's Anti-Access and Area Denial Operational Concept and the Dilemmas for Japan, Australian National University, 2012, pp. 14-15.

השימוש הסיני בכוח, הלכה למעשה: אסרטיביות מרוסנת

מאז שנות ה-50, ובעיקר מאז שנות ה-80, השימוש שעשתה סין בכוח צבאי היה מאופק מאוד, וננקט בעיקר כאמצעי הרתעה ומניעה, או כדי לסמן את הקווים האדומים שלה. ההתבססות הצבאית המהירה של סין מאז תחילת שנות ה-2000 ופיתוח החשיבה הצבאית שלה תחת שי ג'ינפינג לא שינו זאת.

תחת שי ג'ינפינג פיתחה סין תפיסה מבצעית חדשה לשימוש בכוח, בהסתמך על התפיסות המבצעיות שהוזכרו קודם לכן. תפיסה חדשה זו, המוגדרת כ"שימוש בכוח צבאי בזמן שלום" (ומובנת בטעות בכתבים מערביים כ"פעילות בתחום האפור" או כשימוש בכוח "היברידי"), נועדה למנוע מהיריב לחצות את הקו האדום של סין. ככלל, סין ניגשת אל מושג הפעלת הכוח באמצעות רצף הנע בין "שימוש בכוח בשלום" בימי שלום לבין "שימוש בכוח בקנה מידה מלא" בעת מלחמה (תרשים 3).

תרשים 3: ספקטרום שימוש בכוח בפרספקטיבה היסטורית של סין

מקור: מרכז אלרום לחקר מדיניות ואסטרטגיית אוויר וחלל⁶⁴

כפי שמראים Roderick Lee ו-Marcus Clay במחקרם שפורסם בשנת 2022, תפיסת "שימוש בכוח צבאי בזמן שלום" מגדירה מחדש את השימוש בכוח ככלי מונע, אשר עוצב כדי להשיג שלום ויציבות⁶⁵. סין מציגה את עצמה כמי שפונה לשימוש בכוח רק כאשר אין לה ברירה אחרת, שכן יריביה מבינים את שפת הכוח בלבד. עם זאת, סין מדגישה כי יש להשתמש בכוח בצורה שקולה ונבונה, רק מתוך כוונה לעצב את סביבתה האסטרטגית, להגן על האינטרסים שלה באזור ולמנוע או לקצר סכסוכים צבאיים. במילותיו של שי ג'ינפינג

⁶⁴ מבוסס על מחקרם של רודריק לי ומרקוס קליי על ספקטרום השימוש בכוח של סין:

Roderick Lee and Marcus Clay: Roderick Lee and Marcus Clay, "Don't Call It a Gray Zone: China's Use-of-Force Spectrum," War on the Rocks, May 9, 2022, accessed October 2, 2023, <https://warontherocks.com/2022/05/dont-call-it-a-gray-zone-chinas-use-of-force-spectrum/>.

⁶⁵ Roderick Lee and Marcus, Ibid.

עצמו בשנת 2020: "העם הסיני מבין היטב ש[סין] חייבת להשתמש בשפות שהפולשים מבינים כדי לתקשר איתם. זה להשתמש במלחמה כדי לעצור מלחמה, להשתמש בכוח כדי למנוע סכסוך או מלחמה, ולהשתמש בניצחון [מלחמה] כדי לזכות בשלום ולהרוויח כבוד"⁶⁶. הגוים ואנליסטים אסטרטגיים סינים השתמשו גם בתפיסת "פעילות צבאית אי-מלחמתית" (Non-War Military Activities – NWMA), בהשראת דוקטרינת ארה"ב בנושא פעולות צבאיות פרט למלחמה. תפיסה זו עוגנה באופן רשמי במסמך ההגנה הלאומית של סין בשנת 2006⁶⁷ וממלאת תפקיד מפתח, יחד עם לחימה והרתעה, בהגנה על האינטרסים של סין⁶⁸.

כדי להבין טוב יותר את גישה של סין לשימוש בכוח, נציג להלן ניתוח מקרי בוחן של פריסת הכוח הסיני והפעלתו בעת שלום: הקמת הבסיס הצבאי הראשון של סין מעבר לים בג'יבוטי בשנת 2017, התכתשויות בין סין והודו לאורך גבול סין-הודו בשנים 2020-2021, ויירוט מטוס סויר של חיל האוויר האמריקני על ידי חיל הים הסיני בים סין הדרומי בדצמבר 2022. שלושת מקרי הבוחן הללו ממחישים שלבים שונים של שימוש בכוח לאורך הספקטרום, מבלי להסלים לעימות מזוין. עם זאת, ראוי לציין כי על אף המאמץ הסיני להימנע מקרבות צבאיים של ממש, אחת הדרכים של בייג'ין לנסות לקבל את מבוקשה היא להסלים את הסכסוך ראשונה ובכך לאיים על הצד השני.

פריסה ראשונה מעבר לים: הקמת בסיס צבאי של סין בג'יבוטי

בניגוד למסורת ארוכת שנים של הימנעות מפריסת בסיסי צבא והצבת כוחות בחו"ל, בשנת 2017 הקים צבא סין את הבסיס הראשון שלו מעבר לים. בסיס זה נבנה בג'יבוטי ליד מצרי באב אל-מנדב בים האדום, נתיב אסטרטגי חיוני להובלה ימית. פריסה צבאית זו של סין גובלת ישירות בדריסת הרגל הימית של ארה"ב, לה כ-4,000 אנשי צוות במחנה למונייה שבג'יבוטי, הבסיס הצבאי הקבוע היחיד של ארה"ב באפריקה. סין טוענת שהבסיס שהקימה בג'יבוטי נועד לשמש כבסיס לוגיסטי לצורך משימתה הבין-לאומית במפרץ עדן. לעומת זאת, ארה"ב רואה בו פלטפורמה שנועדה לחזק את יכולות המודיעין הסיני, בנוסף לתפקידו המובהק בהגנה על האינטרסים הכלכליים החיוניים של בייג'ין לאורך הים האדום⁶⁹. בהתבסס על הדו"ח השנתי של משרד ההגנה האמריקני בנושא

66 Roderick Lee and Marcus, Ibid.

67 "China's National Defense in 2006," Andrew S. Erickson, July 23, 2019, accessed October 2, 2023, <https://www.andrewerickson.com/2019/07/china-defense-white-papers-1995-2019-download-complete-set-read-highlights-here/>.

68 Kevin Bilms, "Beyond War and Peace: The PLA's 'Non-War Military Activities' Concept," Modern War Institute, January 26, 2022, accessed October 2, 2023, <https://mwi.usma.edu/beyond-war-and-peace-the-plas-non-war-military-activities-concept/>.

69 Robert Uri Dabaly, Indu Saxena, and Arushi Singh, "China's Military and Economic Prowess in Djibouti: A Security Challenge," Air University (AU), November 18, 2021, accessed October 3, 2023, <https://www.airuniversity.af.edu/JIPA/Display/Article/2847015/>

סין⁷⁰ ועל תמונות לוויין ברזולוציה גבוהה⁷¹, נראה כי בבסיס בג'יבוטי מוצבים נחתים של ה-PLAN, כלי רכב משוריינים וארטילריה. עם זאת, הכוחות הסיניים הללו תלויים בנמלים מסחריים סמוכים בשל חוסר הניסיון שלהם בהפעלת המזח החדש שנבנה בבסיס הצבאי. לפי תמונת לוויין, הבסיס נראה מבצעי במלואו ותוכנן להכיל את נושאות המטוסים, את כלי השיט ואת הצוללות של ה-PLAN כדי לעמוד בפני מתקפות חיצוניות.

בייג'ין אף פעלה על מנת להגביל את המרחב האווירי הריבוני של ג'יבוטי מעל הבסיס הימי שהקימה. בשנת 2018 גינתה מחלקת המדינה האמריקנית את ההפרעה הפעילה של צבא סין בג'יבוטי למטוסי ארה"ב במרחב, והאשימה אותו בכך שהפנה לייזרים מסנוורים לעבר מטוסים אמריקניים, אשר גרמו לפציעות עיניים של שני טייסי C-130⁷². עם זאת, כפי שצוין בדו"ח של משרד ההגנה האמריקני, פעולות הסנוור בלייזר נעשו במקרים אחדים ונפרדים זה מזה, במטרה לשבש את פעילות ארה"ב ולא לתת על נחישותה של בייג'ין למנוע את הרחבת הנוכחות הצבאית האמריקנית. נראה כי פעולות הסנוור בלייזר נועדו ליצור חיכוך מוגבל מתחת לרף המלחמה, ולא נועדו לגרום להסלמה. הקמת הבסיס בג'יבוטי ונקיטה בהתקפות לא-קינטיות נגד מטוסים אמריקניים (כגון סנוור בלייזר) מעידות על נכונותה הגוברת של סין לעשות שימוש בתשתיות שלה מעבר לים, בין אם צבאיות ובין אם אזרחיות, בנוסף לפעילות מסורתית של איסוף מודיעין והקרנת כוח רך.

עימות צבאי מבוקר וקצר: התקרית של סין והודו בשנת 2020

התקרית בגבול סין-הודו בקיץ 2020 היא דוגמה לרמה גבוהה של שימוש בכוח מצד סין, אך ללא הידרדרות לעימות מזוין. מאז משבר דפסנג בשנת 2013 (בו טענה הודו כי סין פלשה אל הטריטוריה שלה)⁷³ ניהל צבא סין את "משימת 506", אשר כללה פריסת כוחות בסבבים בגבול סין-הודו. בחודש יוני 2020 התעמתו חיילים הודים עם חיילים סינים באזור שנוי במחלוקת בהרי ההימלאיה. בשלב מוקדם של העימותים מיהרו הסינים לתגבר כוחות

[chinas-military-and-economic-prowess-in-djibouti-a-security-challenge-for-the-i/](https://www.defense.gov/CMPR/).

70 U.S. Department of Defense, "China Military Power Report," Washington, United States of America: U.S. Department of Defense, November 29, 2022, accessed October 3, 2023, <https://www.defense.gov/CMPR/>.

71 Vishnu Som, "Exclusive Satellite Pics: China's New 'Mission Indian Ocean' Targets India," NDTV, August 18, 2022, accessed October 3, 2023, <https://www.ndtv.com/world-news/chinas-indian-ocean-base-in-djibouti-fully-operational-warship-docked-in-satellite-pics-3264696>.

72 Courtney Kube and Corky Siemaszko, "Pentagon Accuses Chinese of Blinding Djibouti-Based U.S. Pilots with Lasers," NBC News, May 3, 2018, accessed October 3, 2023, <https://www.nbcnews.com/news/africa/pentagon-accuses-chinese-blinding-djibouti-based-u-s-pilots-lasers-n871096>.

73 Gaurav C. Sawant, "India is no pushover, we are not scared of China: Salman Khurshid", India Today (2013, April 26). Accessed December 23, 2023, <https://www.indiatoday.in/world/neighbours/story/china-india-china-incursion-indo-china-border-160085-2013-04-25>.

ולהציב מחנות חדשים במרחב, דפוס פעולה הממחיש את נכונותה של בייג'ין להסלים את הסכסוך ראשונה לטובת הרתעה. הפעולות הקרביות במסגרת העימות היו קצרות, מספר ההרוגים היה מוגבל והאירוע נותר מתחת לסף של מאבק מזוין. הכוחות הסינים (בדומה לחיילים הוודים) פעלו כדי למנוע הסלמה, ובמקרים רבים הגבילו את עצמם לשימוש בנשק קר ואף לעימות ללא נשק כלל. ראוי לדייק כי אי השימוש בנשק נבע מהסכמים קודמים בין המדינות, ולא מהגבלה נקודתית אשר נועדה למנוע אירוע חמור יותר.

מוכנות גוברת של סין לשימוש בכוח: יירוט סיני של מטוס סיוור אמריקני בדצמבר 2022

בעשור האחרון הפך צבא סין ליותר ויותר אסרטיבי, ולעיתים אגרסיבי, במפגש עם ארה"ב, בעלות בריתה ושותפיה באזור האינדו-פסיפי. בשנת 2022 דווח על תקריות מרובות בין צבא סין ובין ארה"ב, בעלות בריתה ושותפיה האזוריים. בפברואר 2022 כיוונה ספינת הצי הסיני לייזר לעבר מטוס סיוור אוסטרלי. סין הכחישה את השימוש בלייזר וטענה שהפלגה בים הפתוח היא "פעולה לגיטימית וחוקית לחלוטין", בעוד שהצד האוסטרלי ראה בכך "מעשה מכוון של הפחדה"⁷⁴. תקריות אלה הגיעו לשיאן בדצמבר 2022, כאשר מטוס קרב מסוג J-11 של חיל הים הסיני טס במרחק שלושה מטרים בלבד ממטוס סיוור מסוג RC-135 של חיל האוויר האמריקני במהלך ביצוע יירוט מעל ים סין הדרומי⁷⁵. המטוס האמריקני נאלץ להתחמק כדי למנוע התנגשות. לפי הצהרותיה הרשמיות של סין, הטייס "ביצע באופן חוקי פעולות שגרתיות מעל ים סין הדרומי במרחב האווירי הבין-לאומי", בעוד שארה"ב טענה כי הטייס הסיני "ביצע תמרון מסוכן"⁷⁶. התקרית בדצמבר 2022 התפתחה על רקע פעולות כפייה מצטברות, בפרט מעל ים סין הדרומי השנוי במחלוקת, וממחישה נכונות סינית הולכת וגוברת להשתמש בכוח ולבחון את הקווים האדומים של ארה"ב.

שלושת מקרי הפגנת הכוח שתוארו לעיל מציגים שני מאפיינים מרכזיים של השימוש הסיני בכוח. ראשית, הוא מאופק ומבוקר ונמנע מכל פוטנציאל הסלמה לעימות רחב יותר. שנית, למעט יוצאים מן הכלל, הפעלת כוחות הצבא של סין מוגבלת לאזור ההשפעה המסורתית שלה וסביב גבולותיה. למרות האיפוק שגילתה, סין גם הוכיחה את נכונותה הגוברת להפגין כוח ולעתים להפעיל כוח כדי לעצב את הסביבה המבצעית שלה ולשלוט בה.

74 Kathrin Hille and Nic Fildes, "Chinese Naval Vessel Aims Laser at Australian Surveillance Plane," *Financial Times*, February 20, 2022, accessed October 3, 2023, <https://www.ft.com/content/ab9b6235-762e-494e-a698-off510d21cbd>.

75 "Unsafe Intercept of U.S. Aircraft over South China Sea," DVIDS, December 21, 2022, accessed October 3, 2023, <https://www.dvidshub.net/video/869869/unsafe-intercept-us-aircraft-over-south-china-sea>.

76 Jesse Johnson, "Chinese Fighter Jet Came within Three Meters of U.S. Spy Plane," *The Japan Times*, December 30, 2022, accessed October 3, 2023, <https://www.japantimes.co.jp/news/2022/12/30/asia-pacific/us-china-close-encounter/>.

גישותיה האסטרטגיות ותפיסותיה המבצעיות של סין משקפות את שאיפותיה להרחיב את נוכחותה הביטחונית, בעיקר במרחב השפעתה המיידית בים סין הדרומי, אך בהדרגה גם בזירה הגלובלית כולה, לרבות באזור המזרח התיכון. הגישות האסטרטגיות של סין, כגון הגנה אקטיבית ולוחמה בלתי סדירה, לצד תפיסות מבצעיות של לוחמה מבוססת מחשוב מתקדם ו-A2/AD ורצון להשיג עליונות בתחומי החלל, הסייבר והבינה המלאכותית, מעידים על תוכנית שאפתנית של הקרנת הכוח הסיני בזירה הגלובלית עד אמצע המאה ה-21. התקדמות תוכנית זו עלולה להשפיע על כיווני המעורבות של סין במזרח התיכון, ולהניע אותה להרחיב את נוכחותה הביטחונית באזור ואת העברת האמל"ח והטכנולוגיות אליו.

הגישה הכללית של סין לשימוש בכוח הייתה עד כה זהירה ומתונה, הן ברמה הגלובלית והן באזור האינדו-פסיפי. יחד עם זאת, על רקע הקיטוב הגובר במזרח התיכון בין הציר הפרו-אמריקני לבין הציר האנטי-אמריקני בהובלת איראן ורוסיה – אליו הצטרפה סין באופן מובהק במלחמת חמאס-ישראל (2023) – גובר הסיכון לטעויות חישוב ולחיכוכים בלתי רצויים ובלתי צפויים בין סין לבין כוחות אמריקניים או פרו-אמריקניים באזור, לרבות ישראל. ספציפית, אם היריבות בין סין ובין ארה"ב תסלים ותתפתח מעבר לאזור האינדו-פסיפי, המזרח התיכון עלול להפוך לזירת עימות נוספת בין השתיים ולהציב בפני ישראל אתגר חדש.

שני הווקטורים הללו – התרבות האסטרטגית האסרטיבית של סין ושינויים אפשריים בהפעלת הכוח הסינית – עלולים להשפיע ישירות או בעקיפין על המרחב שבו פועל חיל האוויר הישראלי. כיום, השפעתה של סין על ארכיטקטורת הביטחון האזורית עודנה מינימלית. עם זאת, בעתיד הנראה לעין, הרחבת הנוכחות הצבאית הסינית במזרח התיכון עלולה ליצור אתגרים ממשיים עבור כוחות האוויר הפועלים בו.

"2020 Annual Report to Congress: China's Growing Power Projection and Expeditionary Capabilities." *U.S.-China Economic and Security Review Commission*. Washington, United States of America: U.S. Government Publishing Office, December 2020. <https://www.uscc.gov/annual-report/2020-annual-report-congress>

Air University. "ITOW: Report to the 20th National Congress of the Communist Party of China." *China Aerospace Studies Institute*, October 16, 2022. https://www.airuniversity.af.edu/Portals/10/CASI/documents/Translations/2022-11-04%20Full%20text%20of%20the%20report%20to%20the%2020th%20National%20Congress%20of%20the%20Communist%20Party%20of%20China.pdf?ver=cdV_RxR-vY2aXoe9b2_HFg%3d%3d

Ala, Mamtimin, and Salih Hidayar. "Independence Is the Only Way Forward for East Turkestan." *Foreign Policy*, August 11, 2021. <https://foreignpolicy.com/2021/08/11/independence-east-turkistan-china-uygh>

Bilms, Kevin. "Beyond War and Peace: The PLA's "Non-War Military Activities" Concept." *Modern War Institute at West Point*, January 26, 2022. <https://mwi.usma.edu/beyond-war-and-peace-the-plas-non-war-military-activities-concept/>

Bolledo, Jairo. "China claims territories without fighting, thanks to its maritime militias." *Rappler*, April 13, 2021. <https://www.rappler.com/newsbreak/in-depth/china-claims-territories-without-fighting-thanks-maritime-militia/>

Burke, Edmund J., Kristen Gunness, Cortez A. Cooper III, and Mark Cozad. *People's Liberation Army Operational Concepts*. Santa Monica, CA: RAND Corporation, 2020. https://www.rand.org/pubs/research_reports/RRA394-1.html

Canadian Security Intelligence Service. *Chinese Military Innovation in Emerging Technologies*. Government of Canada, May 11, 2018. <https://www.canada.ca/en/security-intelligence-service/corporate/publications/china-and-the-age-of-strategic-rivalry/chinese-military-innovation-in-emerging-technologies.html>

Center for Strategic and International Studies, Congressional Testimony by Gregory Allen, "China's Pursuit of Defense Technologies: Implications for US and Multilateral Export Control and Investment Screening Regimes", April 13, 2023, <https://www.csis.org/analysis/chinas-pursuit-defense-technologies-implications-us-and-multilateral-export-control-and>

Chersicla, Rick. "Stop Talking About a 'Chinese Way of War'." *The Diplomat*, March 14, 2023. <https://thediplomat.com/2023/03/stop-talking-about-a-chinese-way-of-war/>

"China Economic Update, December 2022: Navigating Uncertainty – China's Economy in 2023." World Bank Group, 2023. Doi: <https://doi.org/10.1596/39522>

"China Issues White Paper on National Defense in New Era." *Xinhua*, July 24, 2019. http://www.xinhuanet.com/english/2019-07/24/c_138253180.htm

"China Military Power Report." *U.S. Department of Defense*, November 29, 2022, <https://www.defense.gov/CMPR/>

"China Naval Modernization: Implications for U.S. Navy Capabilities-Background and Issues for Congress." *Congressional Research Service*, May 15, 2023. <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/RL/RL33153/267>

Cordesman, Anthony H. and Joseph Kendall. 2016. "Chinese Space Strategy and Developments." CSIS. https://csis-website-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/publication/160819_Chinese_Space_Strategy_Developments_0.pdf

Dabaly, Robert U., Indu Saxena, and Arushi Singh. "China's Military and Economic Prowess in Djibouti: A Security Challenge for the Indo-Pacific." *The Journal of Indo-Pacific Affairs* 4, no. 8 (2021): 111-120. <https://media.defense.gov/2021/Nov/17/2002894843/-1/-1/1/AFRICA%20IN%20THE%20INDO-PACIFIC.PDF/AFRICA%20IN%20THE%20INDO-PACIFIC.PDF>

Engstrom, Jeffrey. *Systems Confrontation and System Destruction Warfare: How the Chinese People's Liberation Army Seeks to Wage Modern Warfare*. Santa Monica, CA: Rand Corporation, 2018. https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR1708.html

Erickson, Andrew S., "China's National Defense in 2006." *China analysis from original sources*, July 23, 2019. <https://www.andrewerickson.com/2019/07/full-text-of-defense-white-paper-chinas-national-defense-in-the-new-era-english-chinese-versions/>

Evron, Yoram, and Richard A. Bitzinger eds. *The Fourth Industrial Revolution and Military-Civil Fusion: A New Paradigm for Military Innovation*. Cambridge University Press, 2023.

Evron, Yoram and Richard A. Bitzinger. "MCF in China." In *The Fourth Industrial Revolution and Military-Civil Fusion: A New Paradigm for Military Innovation*, edited by Yoram Evron and Richard A. Bitzinger (Cambridge University Press, 2023), pp. 88-128.

Finkelstein, David. "China's national military strategy: an overview of the "military strategic guidelines"", in R. Kamphausen and A. Scobell (eds) *Right Sizing the People's Liberation Army: Exploring the Contours of China's military* (Carlisle, PA: Strategic Studies Institute (SSI), 2007), pp. 69-140.

Goldsmith, Sam. "China's Anti-Access and Area Denial Operational Concept and the Dilemmas for Japan, Australian National University, 2012.

Garafola, Cristina, L., Stephen Watts, and Kristin J. Leuschner. *China's Global Basing Ambitions: Defense Implications for the United States*. Santa Monica, CA: Rand Corporation, 2022. https://www.rand.org/pubs/research_reports/RRA1496-1.html

Hille, Kathrin, and Nic Fildes. "Chinese Naval Vessel Aims Laser at Australian Surveillance Plane." *Financial Times*, February 20, 2022. <https://www.nbcnews.com/news/africa/pentagon-accuses-chinese-blinding-djibouti-based-u-s-pilots-lasers-n871096>

Johnson, James. "Washington's perceptions and misperceptions of Beijing's anti-access Area Denial (A2-AD) 'strategy': implications for military escalation control and strategic stability", *The Pacific Review*, Volume 30, 2017, Issue 3, pp. 271-288.

Johnson, Jesse. "Chinese fighter jet came within three meters of U.S. spy plane." *The Japan Times*, December 30, 2022. <https://www.japantimes.co.jp/news/2022/12/30/asia-pacific/us-china-close-encounter/>

Kardon, Isaac B. "China's Overseas Base, Places, and Far Seas Logistics." In *The PLA beyond Borders: Chinese Military Operations in Regional and Global Context*, edited by Joel Wuthnow, Arthur S. Ding, Phillip C. Saunders, Andrew Scobell, and Andrew N. D. Yang, 73-105. (Washington

D.C: National Defense University Press, 2021). <https://ndupress.ndu.edu/Publications/Books/PLA-Beyond-Borders/>

Knoll, David, Kevin Pollpeter, and Sam Plapinger. "China's Irregular Approach to War: The Myth of a Purely Conventional Future Fight." *Modern War Institute at West Point*, April 27, 2021. <https://mwi.usma.edu/chinas-irregular-approach-to-war-the-myth-of-a-purely-conventional-future-fight/>

Kube, Courtney, and Corky Siemaszko. "Pentagon accuses Chinese of blinding Djibouti-based U.S. pilots with lasers." *NBC News*, May 3, 2018. <https://www.nbcnews.com/news/africa/pentagon-accuses-chinese-blinding-djibouti-based-u-s-pilots-lasers-n871096>

Lee, Roderick, and Marcus Clay. "Don't Call It a Gray Zone: China's Use-Of-Force Spectrum." *War on the Rocks*, May 9, 2022. <https://warontherocks.com/2022/05/dont-call-it-a-gray-zone-chinas-use-of-force-spectrum/>

Liu, Xinyao and Hongwei Fan. 2021. "Chinese Policies Towards the Non-Aligned Movement." Paper presented at *The 60th Anniversary of the Non-Aligned Movement*, Belgrade, Serbia, October 11-21, 2021, pp. 147-162. http://doi.fil.bg.ac.rs/pdf/eb_book/2021/iipe_60nam/iipe_60nam-2021-ch7.pdf

Mallick, Pk. "Network Centric Warfare." *The Centre for Land Warfare Studies*, 2020. https://www.researchgate.net/publication/344737587_NETWORK_CENTRIC_WARFARE

"China's Defensive National Defense Policy in the New Era". Ministry of National Defense of the People's Republic of China. <http://eng.mod.gov.cn/xb/DefensePolicy/index.html>

"Carry Forward the Five Principles of Peaceful Coexistence to Build a Better World Through Win-Win Cooperation." Ministry of the Foreign Affairs of the People's Republic of China June 28, 2014. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjdt_665385/zyjh_665391/201407/t20140701_678184.html

Ornelas, Timothy A. "China's Active Defense Military Strategy: Competition considerations for U.S. forces operating in the Indo-Pacific region." *Marine Corps Gazette* (October 2021): 57-62. <https://www.mca-marines.org/wp-content/uploads/57-Chinas-Active-Defense-Military-Strategy.pdf>

Pollpeter, Kevin L., Michael S. Chase, and Eric Heginbotham. *The Creation of the PLA Strategic Support Force and Its Implications for Chinese Military Space Operations*. Santa Monica, CA: Rand Corporation, 2017. https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR2058.html

Ross, Robert. "The 1995-1996 Taiwan Strait Confrontation: Coercion, Credibility and the Use of Force", *International Security*, Volume 25, No 2, Fall 2000, pp. 87-123.

Sawant, Gaurav C. "India is no pushover, we are not scared of China: Salman Khurshid." *India Today*, April 26, 2013. <https://www.indiatoday.in/world/neighbours/story/china-india-china-incursion-indo-china-border-160085-2013-04-25>

Simon, Luis. "Demystifying the A2/AD Buzz", *War on the Rocks*, January 4, 2017, accessed December 15, 2023, <https://warontherocks.com/2017/01/demystifying-the-a2ad-buzz/>

Som, Vishnu. "Exclusive Satellite Pics: China's New 'Mission Indian Ocean' Targets India." *NDTV World*, August 18, 2022. <https://www.ndtv.com/world-news/chinas-indian-ocean-base-in-djibouti-fully-operational-warship-docked-in-satellite-pics-3264696>

"Sun Tzu's Wisdom Behind China's Diplomacy and Defence Policy." Embassy of the People's Republic of China in the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland February 11,

2012. http://gb.china-embassy.gov.cn/eng/ambassador/dshd/2012/201202/t20120211_3384936.htm#:~:text=Essentially%20Sun%20Tzu%20laid%20out,have%20made%20our%20position%20unassailable.%E2%80%9D

Sutton, H. I. "China's New High-Security Compound in Pakistan May Indicate Naval Plans." *Forbes*, June 2, 2020. <https://www.forbes.com/sites/hisutton/2020/06/02/chinas-new-high-security-compound-in-pakistan-may-indicate-naval-plans/?sh=79e611c01020>

Takagi, Koichiro. "New Tech, New Concepts: China's Plans for AI and Cognitive Warfare." *War on the Rocks*, April 13, 2022. <https://warontherocks.com/2022/04/new-tech-new-concepts-chinas-plans-for-ai-and-cognitive-warfare/>

Ul Khaliq, Riyaz. "'3 reasons' China tries to control South China Sea." *AA*, February 25, 2021. <https://www.aa.com.tr/en/asia-pacific/3-reasons-china-tries-to-control-south-china-sea/2157110>

"Unsafe Intercept of U.S. aircraft over South China Sea." *DVIDS*, December 21, 2022. <https://www.dvidshub.net/video/869869/unsafe-intercept-us-aircraft-over-south-china-sea>

U.S. Department of Defense. *Military and Security Developments Involving the People's Republic of China. 2022 Annual Report to Congress.* <https://media.defense.gov/2022/Nov/29/2003122279/-1/-1/1/2022-MILITARY-AND-SECURITY-DEVELOPMENTS-INVOLVING-THE-PEOPLES-REPUBLIC-OF-CHINA.PDF>

Verma, Vivek. *Non-Contact Warfare. An Appraisal of China's Military Capabilities* (New Delhi: Pentagon Press, 2021).

Wuthnow, Joel, Phillip C. Saunders, and Ian B. McCaslin. "PLA Overseas Operations in 2035: Inching Toward a Global Combat Capability." *National Defense University Press, Strategic Forum* 309. May 17, 2021. <https://ndupress.ndu.edu/Media/News/Article/2619700/pla-overseas-operations-in-2035-inching-toward-a-global-combat-capability/>

Xinhua. "China's military strategy (full text)." *The State Council of the People's Republic of China*, May 27, 2015. https://english.www.gov.cn/archive/white_paper/2015/05/27/content_281475115610833.htm

Yasuyuki, Sugiura. *NIDS China Security Report 2022: The PLA's Pursuit of Enhanced Joint Operations Capabilities.* National Institute for Defense Studies, 2022. https://www.nids.mod.go.jp/publication/chinareport/pdf/china_report_EN_web_2022_A01.pdf

Yevtodyeva, Marianna. "Development of the Chinese A2/AD System in the Context of US-Russia Relations", *Herald of the Russian Academy of Sciences*, 2022, Volume 92, pp. S534-S542, accessed December 30, 2023, <https://link.springer.com/article/10.1134/S1019331622120048>

הלר, אסף, "התמודדות עם הגנה אווירית: מגמות ומשמעותיהן לחיל האוויר ולתעופה האזרחית", *אוניברסיטת תל אביב: מרכז אלרום לחקר מדיניות ואסטרטגיית אוויר וחלל*, מחקר 0222, יוני 2022, bit.ly/42iDA1C

חיים שורץ, אסף הלר, שרה פיינברג ותומר פדלון, "אמל"ח אווירי בסין והשלכותיו האפשריות לחיל האוויר הישראלי", מחקר (0323): יוני 2023, https://social-sciences.tau.ac.il/sites/socsci.tau.ac.il/files/media_server/social/poli-heb/elrom/elrom0723.pdf

ISBN 978-965-93098-2-5

9 789659 309825